Festival van de architectuur

08 / 17 SEPTEMBER 2017

Meer dan alleen bouwen

Ontdek tien dagen lang de grens tussen architectuur, kunst, muziek, theater en dans

PROGRAMMA / INTERVIEWS / OPINIES / REPORTAGES

Nacht van de architectuur met de officiële opening en bekendmaking Meesterproef, Time Circus, Secret Cinema, DJ Tom Barman...
Dag van de architectuur met meer dan 100 locaties in Vlaanderen en Brussel | Lucinda Ra (Grondwerk)
Liesa Van der Aa & One Trick Pony (Autobahn Utopia) | De Veerman workshops | Rosa Ensemble en veel meer...

F/a

Deze bijlage valt niet onder de verantwoordelijkheid van de redactie van De Standaard

Festival van de architectuur

08 / 17 SEPTEMBER 2017

Ontdek het programma van het Festival van de architectuur in deze bijlage. Een volledig overzicht vind je op pagina 12-13.

Liesa Van der Aa & One Trick Pony

Een voorstelling op het dak van deSingel

Foto: Greetje Van Buggenhout

Foto: Bas Princen

Foto: Ossip van Duivenbode

Nacht van de architectuur (8/09)

Maak kennis met de feestelijke kant van architectuur.

VOORWOORD

Ruimte voor ontmoeting

Door Sven Gatz

Vlaams Minister voor Cultuur, Jeugd, Media en Brussel

Maakt architectuur een mooiere of betere samenleving? Met het Festival van de architectuur biedt het Vlaams Architectuurinstituut het perfecte antwoord op deze vraag.

Het Vlaams Architectuurinstituut organiseert al meer dan tien jaar de Dag van de architectuur. Een prachtig initiatief dat een breed en divers publiek laat kennismaken met het beste uit de Vlaamse architectuurcultuur. Maar architectuur is meer dan alleen bouwen. Hoewel de Dag van de architectuur dit niet tegenspreekt, biedt een festival meer ruimte voor alle gezichten van architectuur. Door verder te kijken dan de gevel, ontdekken we de diversiteit die deze discipline behelst. We ontmoeten de architecten en hun eigenzinnige ontwerpen die architectuur uit Vlaanderen internationaal op de kaart plaatsen en zo ook mee de uitstraling van onze Vlaamse regio bepalen. We maken kennis met de inspiratiebronnen, uitdagingen en nevenberoepen die hen beïnvloeden. Naast architecten delen ook kunstenaars, onderzoekers, beleidsmakers en gebruikers hun ervaring. Tien dagen lang biedt het Vlaams Architectuurinstituut een platform voor kruisbestuiving, waar al deze actoren elkaar ontmoeten en inspireren. Architectuur speelt terecht de hoofdrol, maar het festival dankt zijn unieke karakter aan alle bijrollen op het podium.

Het Festival van de architectuur kan het best worden opgevat als een uitnodiging aan iedereen om mee na te denken over onze bebouwde omgeving. Het programma is democratisch en toegankelijk. De vele opiniemakers, kunstenaars, theatermakers en muzikanten vormen een verrassende stem in het verhaal van onze rijke architectuurcultuur. Dat studenten de gebouwen van de Dag van de architectuur selecteerden, toont het belang van de volgende generatie ontwerpers. Tijdens de Summer School kregen ook de gebruikers van architectuur een gezicht. De organisatoren stelden een origineel programma samen waarin lezingen, debatten en tentoonstellingen worden vergezeld door minder evidente activiteiten zoals voorstellingen en workshops. De combinatie van kennisoverdracht, beleving en interactie vormt de ideale mix om mensen bewust te maken van het belang van een gezonde leefomgeving en kwalitatieve architectuur. Het Festival van de architectuur voedt en inspireert zijn bezoekers met nieuwe kennis, inzichten en perspectieven.

Dus maakt architectuur een betere samenleving? Wel als architectuur meer is dan alleen bouwen. Wel als het een open gesprek is waarin ontwerpers, beleidsmakers en bewoners elkaar ontmoeten. Laat het Festival van de architectuur, met een boeiend programma dat een brug slaat tussen al deze actoren, een bron van inspiratie zijn. Een aanmoediging voor iedereen om na te denken over een goed ontworpen leefomgeving en hoe we die samen kunnen vormgeven.

Time Circus

De Alpen over in een enorme stootkar

TEKST: MATHILDE BREUKINK EN ANNA VAN OEKELEN | FOTO'S: JASPER LÉONARD

Een speeltuin voor volwassenen met reuzenrad, een Romeinse villa in Bibliotheek Permeke en een labyrint op het Sint-Jansplein. Je kunt het zo gek niet bedenken, of kunstenaarscollectief Time Circus heeft het al gemaakt. Op 8 september, tijdens de Nacht van de architectuur, komt het collectief aan in deSingel met een heus Landschip. 'Wàt voor schip?' horen we je denken. Onze reporters vroegen het aan Bram Soli, drijvende kracht achter Time Circus.

Een enorme stootkar, daar doet het Landschip nog het meest aan denken. Een gevaarte dat enorme lasten kan dragen, als de juiste balans maar wordt aangehouden. Een mobiele stad ook, want alles moet erin zitten: atelier, woonst, sanitair, een kleine tuin en nog veel meer. Het wordt een constant uit elkaar vallend, steeds veranderend en continu evoluerend gevaarte, geduwd en getrokken door mensen.

Mankracht, tijd en idealen dienen als brandstof om het voertuig in beweging te krijgen. 'Musculaire mobiliteit' in de woorden van Bram Soli. Time Circus heeft vier jaar bouwen en tien jaar reizen voor de boeg. 'Maar op deze lange tocht komt er geen stinkende, lawaaierige en vervuilende ontploffingsmotor aan te pas', verduidelijkt Soli. 'In noodgevallen zijn er twee satellietvoertuigen die ieder zes ton kunnen trekken en zullen werken op batterijen, die worden opgeladen in het Landschip zelf met behulp van zonnepanelen. Bij moeilijkere stukken, zoals bijvoorbeeld het oversteken van de Alpen, kan ook gebruik worden gemaakt van ossen, ezels of paarden.'

Op 1 februari kreeg Time Circus een vierjarige concessie voor een loods in de Antwerpse Cadixwijk, waar het collectief tegenwoordig zijn werkatelier heeft. Het idee ontstond om zich volledig te richten op één project dat een synthese zou worden van al hun kunnen en van al het materiaal dat door de jaren heen verzameld werd: het Landschip.

De verhuis van de Romeinse villa die Time Circus tijdelijk bouwde in de Permekebibliotheek diende als eerste inspiratie voor het Landschip.

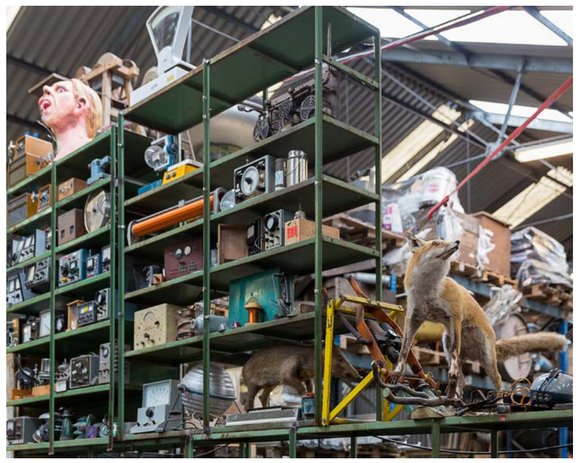

Bij vertrek wordt al het materiaal geveild. Het gaat bij die veiling niet om het geld, maar om de theatrale performance.

Solidariteit en samenwerking

Het project is in de eerste plaats een ideologische queeste en gaat veel verder dan enkel het bouwen van een nieuw soort voertuig. In geen enkel land bestaan er normen voor voertuigen met de afmetingen van het Landschip. De bouwers kunnen zelf een regelgeving opstellen. Enkel de afmetingen van de poort van hun loods vormen een grens.

De eenvoud van het ontwerp moet mensen ook aanzetten om hun eigen dromen na te jagen en te tonen dat het onmogelijke mogelijk is. Een uitvergrote stootkar, dat kan toch immers iedereen bedenken? Aanzetten tot solidariteit en samenwerking om het schip in beweging te houden en onderzoek naar nieuwe vormen van samenleven primeren op het bouwen van het voertuig zelf. Het Landschip is 100 % opgebouwd uit gerecycleerde materialen. Geld wordt enkel uitgegeven aan lekker, biologisch eten. 'Iedereen is welkom om voor een paar kilometer, een paar dagen of een paar maanden mee te komen helpen', zegt Soli.

'Wij leven van een hongerloon, maar hebben nooit honger.'

Griekenland. Of Brazilië? Of Argentinië!

De sociaal-activistische pelgrimage van het Landschip heeft als einddoel Elefsina (Eleusis) in Griekenland, één van de Europese culturele hoofdsteden in 2021. Vandaar kan het ook nog wel naar Brazilië en Argentinië gaan, via waterstromen die het Landschip de oceaan over zullen voeren, maar die plannen zijn nog niet concreet. In de aanloop naar de reis naar Griekenland zal het Landschip één keer per jaar naar buiten treden, in dialoog met de wereld, als bij een klassieke processie. De rest van de tijd wordt het verder getransformeerd. Ook tijdens zijn odyssee zal het schip transformaties ondergaan; andere landen en andere culturen creëren ook andere noden. De wensdroom is uiteindelijk een heuse Landschipcultuur te creëren, waarbij andere mensen worden aangemoedigd hun eigen Landschip te bouwen. Een hele vloot van Landschepen die samen een landschap vormen.

Bram Soli in zijn habitat: het atelier van Time Circus

Time Circus op het Festival van de architectuur

Tijdens de Nacht van de architectuur arriveert **Time Circus** in deSingel met het **Landschip**. Het gevaarte vertrekt diezelfde dag vanuit het werkatelier van het kunstenaarscollectief aan het Kattendijkdok dwars door de stad op weg naar de site aan de Desguinlei. Een groeiende stoet van vrijwilligers zal letterlijk de schouders mee onder het project zetten, om deze tocht tot een goed einde te brengen. En daar kan jij bij zijn!

Breng de reis door Antwerpen mee tot een goed einde

Sluit je op 8 september, onderweg van het Eilandje naar deSingel, aan bij deze bonte stoet en arriveer in stijl op de Nacht van de architectuur! Hou onze Facebookpagina die dag zeker in de gaten voor meer info. Tot en met 17 september blijft het Landschip aan de hoofdingang voor deSingel voor anker liggen. Tijdens het slotfeest krijg je bovendien de kans om met de makers in dialoog te treden.

Kom op 8 september Time Circus helpen de mythe van het Landschip te creëren, door letterlijk mee je schouders eronder te zetten!

VR 08 ↓ ZO 17

Time Circus - Landschip

ANTWERPEN - DOEN

Gratis

Start stoet: op 07/09 vanuit het Atelier aan Kattendijkdok. Hou onze website en Facebook in de gaten.

In deSingel: vanaf 08/09, 20:00. Nadien doorlopend te bezichtigen

deSingel Internationale Kunstcampus
Desguinlei 25
2018 Antwerpen

Drijvende kracht achter Time Circus Bram Soli toont de maquette op schaal 1:3

De Nacht van de architectuur

De Nacht van de architectuur mag je letterlijk opvatten: tot in de vroege uurtjes presenteren we op dit spetterende openingsfeest architectuur in haar meest wonderbaarlijke vormen. Ben je een luisteraar of stel je juist de vragen? Tijdens de Nacht van de architectuur op 8 september maak je kennis met de diverse én feestelijke kant van architectuur. Architect of geen architect, maker of denker, laat van je horen! Leef je uit op de dansvloer of vlei je neer in de zetel voor een portie *secret cinema*. De Nacht zit vol verrassingen!

Foto: Erwin Van Bosstraeten

Officiële opening

Meesterproef

Erfgoed en herbestemming

Tijdens de officiële opening van het festival leggen we de link tussen hedendaagse architectuur en het verleden. Hoe bestand is architectuur tegen de tand des tijds? Een half jaar lang werkten achttien recent afgestudeerde ontwerpers rond de herbestemming van beschermd erfgoed. In samenwerking met Team Vlaams Bouwmeester en agentschap Onroerend Erfgoed maken we het resultaat van deze Meesterproef bekend uit de hand van Vlaams Bouwmeester Leo Van Broeck. Deze wedstrijd daagt publieke opdrachtgevers uit om jonge ontwerpers en kunstenaars de kans te geven een eerste overheidsopdracht uit te voeren. Ze werden tijdens het traject gestimuleerd om frisse ideeën en kwaliteitsvolle, ambitieuze interventies te creëren voor ons waardevolle patrimonium.

Benieuwd welke voorstellen worden gerealiseerd? Meer informatie over de projecten die herbestemd worden, vind je op de website van Team Vlaams Bouwmeester (vlaamsbouwmeester.be) of van agentschap Onroerend Erfgoed (onroerenderfgoed.be).

vr 08 **Meesterproef**
ANTWERPEN - ZIEN
20:00 - 21:30 | Gratis
Reserveren is verplicht
Tickets en info via festivalvandearchitectuur.be of desingel.be Let op: voor de Nacht van de architectuur dien je een afzonderlijk ticket te bestellen via nachtvandearchitectuur.com
deSingel Internationale Kunstcampus
Desguinlei 25
2018 Antwerpen

De uitreiking van de Meesterproef komt tot stand in samenwerking met Team Vlaams Bouwmeester en het agentschap Onroerend Erfgoed.

Programma

De feestelijke kant van architectuur

Draag het Landschip van Time Circus mee deSingel binnen

Naar aanloop van het openingsfeest arriveert Time Circus die avond met zijn Landschip op het plein voor deSingel. Het gevaarte vertrekt diezelfde dag vanuit het werkatelier van het kunstenaarscollectief aan het Kattendijkdok dwars door de stad op weg naar de Desguinlei. Een groeiende stoet van vrijwilligers zal letterlijk de schouders mee onder het project zetten, om deze tocht tot een goed einde te brengen. In de romp van dit mobiele *landmark* ontdek je alles over alternatieve woonvormen. Ook jij kan Time Circus helpen. Sluit je onderweg aan bij deze bonte stoet en arriveer in stijl op de Nacht van de architectuur!

Snuisteren in boeken

In het *Salon des pensées inconnues* passeren boeiende sprekers de revue. Neem plaats in een van de zetels en meng je in het debat. Verschillende auteurs treden er in gesprek over hun werk. Een paar meter verderop kunnen boekenliefhebbers hun hart ophalen in onze alternatieve boekenverkoop. Uitgeverijen als Public Space, Vantilt en MER Kunsthalle bieden het beste uit hun assortiment aan.

Secret cinema of een speeddate?

Even bekomen kan je op het dak van deSingel. Speciaal voor deze gelegenheid selecteerde Secret Cinema Antwerpen een shortlist van architectuurfilms, die op twee geheime plekken binnen deSingel worden vertoond. Met brandende vragen kan je terecht tijdens een speeddate met architecten, politici, wetenschappers en kunstenaars. Neem plaats tegenover architectuurcriticus Koen Van Synghel, Antwerps schepen voor ruimtelijke ordening Rob Van de Velde, Lode Waes, CEO van projectontwikkelaar Vanhaerents of andere boeiende gesprekspartners.

Foto: Tim Van de Velde

Je honger stil je bij een van de originele food trucks, waar je een waaier aan wereldse gerechtjes en *street food* kan proeven. Op het slotfeest sluiten we het Festival van de architectuur in stijl af met een veiling ten voordele van het goede doel. Veilinghuis Bernaerts veilt unieke objecten, tekeningen, foto's en maquettes van jonge leeuwen en oude rotten uit de architectuurwereld. Hiermee steunen we de bouw van het *Centre des Femmes de Ouled Merzoug*, een nieuw project van vzw BC Architects and studies in Marokko. Ontdek op de Nacht van de architectuur alle veilingstukken en doe alvast een bod.

'Cause I'm the Architect

Genoeg ideeën opgedaan? Begeef je naar de dansvloer of les je dorst in het café. Maar ook muziek mag niet ontbreken tijdens een openingsfeest. DJ Schwarzkopf zet de nacht in met funky soul, disco en andere tijdloze klasse. Tot in de vroege uurtjes vult DJ Tom Barman nadien de wandelgangen van deSingel met wonderlijke klanken. Hij is voornamelijk bekend om z'n werk met dEUS, Magnus en meer recentelijk TaxiWars, maar ook achter de draaitafel staat hij meer dan z'n mannetje.

vr 08 **Nacht van de architectuur**
ANTWERPEN - DOEN
20:00 - 04:00
Voorverkoop: €15 (volwassenen), €5 (studenten) via nachtvandearchitectuur.com
Aan de kassa: €20
Meer info over het inhoudelijke programma via festivalvandearchitectuur.be
deSingel Internationale Kunstcampus
Desguinlei 25
2018 Antwerpen

De Nacht van de architectuur wordt georganiseerd op initiatief van en in samenwerking met BVA, Beroepsvereniging voor architecten.

Programma Nacht van de Architectuur

vr 8 ↓ zo 17 **Landschip**
Artistieke installatie
ANTWERPEN - DOEN
vanaf 20:00 (08/09) - nadien doorlopend
Time Circus

vr 08 **Secret Cinema**
Film
ANTWERPEN - ZIEN
22:30 - 00:00: Voorstelling 1 op locatie 1
00:30 - 02:00: Voorstelling 2 op locatie 2

vr 08 **Speeddate met experts**
Brandende vragen
ANTWERPEN - DOEN
22:30 - 00:00

vr 08 **Boekensalon**
Ontmoet de auteurs
ANTWERPEN - DOEN
N/a: 19:00
Andere dagen: gekoppeld aan activiteit

vr 08 **Café: the Bonnie Blues**
Muziek
ANTWERPEN - HOREN
21:30 - 22:30

vr 08 **DJ-Set Tom Barman en Deejay Schwarzkopf**
Muziek
ANTWERPEN - DOEN
21:00 - 04:00

vr 08 **Moby Dick - The teaser**
Theater
ANTWERPEN - ZIEN
23:55

deSingel Internationale Kunstcampus
Desguinlei 25
2018 Antwerpen

‘De praktijk van de architectuur is fundamenteel meertalig.’

Meer dan alleen bouwen

DOOR CHRISTOPH GRAFE

Architectuur is meer dan alleen bouwen. Een statement dat meteen ook het thema werd van het eerste architectuurfestival op Vlaamse bodem. Het lijkt een wat vanzelfsprekende boodschap: architectuur staat uiteraard voor meer dan bouw- en stapelwerk. Iets meer dan tweeduizend jaar geleden wees Vitruvius al op de complexiteit van het vak. De architect moest zich, volgens zijn De *architectura* (in het Nederlands vertaald als Handboek bouwkunde), bekwamen in een groot aantal takken van de wetenschap: retorica, geschiedenis, filosofie, muziek en harmonieleer, medische wetenschappen, rechten, astronomie en zelfs taalkunde. Voor het ontwerp van gebouwen en steden moest de ontwerper kennis hebben van klimaat en bodemgesteldheid, praktische kennis van materialen en constructievormen en, uiteraard, van de wijze waarop dit alles samenkomt in de bouw van een huis.

‘Goede architectuur begint niet zelden met de aanvaarding van de onvolledigheid van de eigen kennis en het aanboren van de expertise van anderen.’

Jargon

Architecten worden soms verweten dat zij een jargon gebruiken dat voor buitenstaanders niet te doorgronden is. Dat is een serieus verwijt aan een discipline die op een fundamentele manier ingrijpt in het dagelijkse leven van iedere mens, terwijl deze gemeenschappelijke betekenis net voortvloeit uit de persoonlijke verbeelding van de architect. De verbeelding, het intuïtief benoemen van oplossingen voor vraagstukken die soms wel, maar vaak ook niet benoemd zijn, is de kern van het gereedschap van de architect. Hiermee verwerkt hij of zij de tegenstrijdigheden en de onuitgesproken wensen die in de architectuur een vorm moeten krijgen. Of, zoals Aldo Rossi dit in zijn wetenschappelijke autobiografie verwoordde: ‘Ik heb altijd geloofd dat, wanneer we naar iets op zoek zijn – in het leven net als in de architectuur – nooit alleen datgene vinden wat we zochten; in elke zoektocht is er altijd een zekere mate van onvoorspelbaarheid, en een verontrustend gevoel over de conclusie.

Latijn en Bargoens

Een architect moet dus, om het wat vlotjes te zeggen, van heel wat markten thuis zijn. En daar ligt zowel een probleem als een enorm potentieel. Niemand kan al deze kennis volledig beheersen. Goede architectuur begint daarmee niet zelden met de aanvaarding van de onvolledigheid van de eigen kennis en het aanboren van de expertise van anderen. Ze is afhankelijk van de absorptie van deze kennis, in de wetenschap dat de eigen beheersing ervan fragmentarisch of zelfs oppervlakkig zal blijven. Een weldoordacht ontwerp verhoudt zich dan ook best tot zeer verschillende vormen van kennis, van het cultuurwetenschappelijke discours of gespecialiseerde technisch-wetenschappelijke kennis tot aan de wetenschap van de straat. Bovendien schreef Adolf Loos dat de architect een metselaar is die Latijn heeft geleerd en, zo kan toegevoegd worden, ook over een redelijke kennis van het Bargoens moet beschikken. De praktijk van de architectuur is fundamenteel meertalig.

Lees dit blogbericht en andere opiniestukken online op onze Gazet. Surf naar festivalvandearchitectuur.be

Auteur:
Christoph Grafe

Dr. Christoph Grafe is sinds 2010 directeur van het Vlaams Architectuurinstituut in Antwerpen. Hij is ook professor Architectuurgeschiedenis en -Theorie aan de Universiteit van Wuppertal, Noordrijn-Westfalen, in Duitsland. Zijn boek *People’s Palaces - Architecture, Culture and Democracy in Post-War Western Europe* verscheen in 2014.

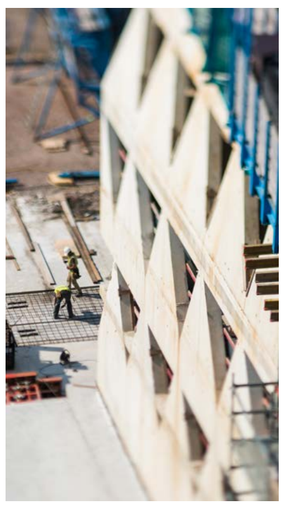

COVERBEELD

‘De verbinding tussen het plan en de realiteit’

Fotograaf
Jasper Léonard

F/a **Wat spreekt je aan in het beeld dat als campagnebeeld gebruikt wordt voor het Festival van de architectuur?**

J/1 ‘De Tilt-shifttechniek waarmee het beeld gemaakt is, verbindt zonder te veel smoesjes de “realiteit van bouwen” met het conceptuele “planmatige denken”. Dit werkt heel mooi verbindend voor het Festival van de architectuur.’

F/a **Kun je die techniek even uitleggen?**

J/1 ‘Ik begon de techniek te gebruiken in een onderzoek tussen het fotografische beeld en de “werkelijkheid”, en dat boeit me nog steeds. Het feit dat je hersenen het beeld in twijfel stellen en het bijna als een macro-scène lezen vind ik erg interessant. Je vraagt je bijna af wie zijn tijd in deze maquette heeft gestoken.’

F/a **Wat versta jij onder de slogan ‘architectuur is meer dan alleen bouwen’?**

J/1 ‘Bouwen is voor mij de arbeid van het construeren. Indien we enkel bouwden, woonden we allemaal in Lego-woningen. Architectuur zorgt voor allerhande interessante menselijke sprongen in het bouwen. Het vermenselijkt constructies, bakstenen en beton.’

De Dag van de architectuur

Het Festival van de architectuur komt niet uit de lucht gevallen. Het vloeit voort uit de Dag van de architectuur, de dag waarop het brede publiek sinds 2002 kennis kan maken met opmerkelijke hedendaagse architectuur in heel Vlaanderen en Brussel. De jongste editie in 2015, met meer dan 80 ontwerpen, trok 25.000 gegadigden. Zondag 10 september openen we opnieuw de deuren van opmerkelijke gebouwen én ontwerpbureaus. Altijd al willen weten wat zich achter de gevel bevindt van dat ene huis? Grijp je kans en wandel binnen in een van de privéwoningen, scholen, zorgvoorzieningen en bedrijven die uitzonderlijk toegankelijk zijn voor publiek.

Foto: Voet & De Brabandere

D/a

Een nieuw recept

Het succesvolle event krijgt dit jaar echter ook een nieuwe invulling. We vinden het belangrijk dat niet alleen het gebouw, maar ook het gezicht en brein achter het ontwerp aan bod komen die dag. Met een doe-boek-je voor kinderen nodigen we eveneens gezinnen uit om architectuur te ontdekken. Ook de toekomstige generatie ontwerpers mocht voor ons niet ontbreken. Daarom droegen we dit jaar de selectie niet over aan een curator, maar aan enthousiaste master- en doctoraatsstudenten architectuur en stedenbouw. Na een maandenlange voorbereiding kwam het tienkoppige team uit bij een verrassende lijst met gebouwen en bureaus die de studenten nauw aan het hart liggen. Een boeiend overzicht van de hedendaagse architectuurlandschap en de uitdagingen waarvoor we nu staan.

Ontdek de meer dan 100 locaties in een bondig overzicht op pagina 13 of in het festivalprogramma online op festivalvandearchitectuur.be. Alle gebouwen en ontwerpbureaus met de laatste bezoekersinformatie zijn herkenbaar aan het label D/a.

F/a HERITA

Oude architectuur of toekomstig erfgoed?

Dit jaar valt de Dag van de architectuur ook samen met Open Monumentendag. Daarom slaan het Vlaams Architectuurinstituut en Herita, de Vlaamse erfgoedorganisatie, de handen in elkaar. We presenteren projecten waarin hedendaagse architectuur en onroerend erfgoed elkaar op een geslaagde manier treffen.

Benieuwd welke gebouwen onze ambassadeurs gaan bezoeken?

In deze programmakrant lees je her en der tips van insiders van het Festival van de architectuur!

Architectuurbibliotheek – UGent

Een hedendaags monumentaal meubel organiseert de architectuurbibliotheek

Ontwerpers: OFFICE Kersten Geers David Van Severen

De architectuurbibliotheek is het resultaat van een ontwerpwedstrijd voor de Universiteit Gent. Deze bib zou nieuw leven brengen in het voormalige fysicalaboratorium, in het hart van het 19e-eeuwse Plateaugebouw. De architecten stonden voor de uitdaging twee tegengestelde functies met elkaar te verzoenen in één gebouw. De ruimte moest als bibliotheek functioneren maar ook als een zaal voor evenementen dienen. Met één turquoise beweging organiseert OFFICE Kersten Geers David Van Severen het complexe programma.

Zondag 10 september | 10:00-18:00
Gratis en doorlopend te bezoeken.
Extra: Ontdek de Architectuurbibliotheek tijdens een rondleiding! Reserveren kan via mieken.osselaer@ugent.be (maximaal aantal reservaties: 20 per sessie). Rondleidingen starten om 11u00 en 15u00. Duur: 60 minuten.
Jozef Plateaustraat 22, 9000 Gent

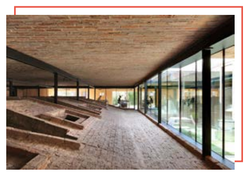

Foto: Filip Dujardin

Reconversie steenbakkerij Peeters & Van Mechelen

F/a HERITA

Een ruwe schil omsluit een intiem programma

Ontwerpers: Lezze architecten

Lezze architecten namen de industriële en archeologische waarde van deze verlaten steenbakkerij als uitgangspunt voor hun ontwerp. Een rode draad was dan ook het leesbaar maken van de oorspronkelijke functie van het gebouw. Zonder de karakteristieken van het gebouw teniet te doen, creëerden ze ruimte voor twee woningen, een architectuurbureau en een polyvalente ruimte.

Zondag 10 september | 10:00-18:00
Gratis en doorlopend te bezoeken.
Noeveren 257a, 2850 Boom

Ontwerpbureau Voet & De Brabandere

Architecten Caroline Voet en Leen De Brabandere delen dezelfde passie: de grenzen aftasten van ambachtelijkheid, oude versus nieuwe materialen en technologieën, het schrijven van ruimtelijke scenario’s. Ze willen architectuur van binnenuit creëren, met nadruk op gebruik en beleving. Sinds 2013 werken ze samen aan projecten van meubels tot museale interieurs, scenografie en tentoonstellingen, verbouwingen, restauraties, woningen of een hotel. Op 10 september stelt het duo hun atelier in Hopland 61 uitzonderlijk open voor bezoek.

Maquettes, tekeningen en foto’s verduidelijken hun werkwijze. Hiervoor werken ze graag samen met ambachtsmensen, kunstenaars en grafische vormgevers, om tradities, dagelijkse rituelen en methoden te verdiepen en grenzen af te tasten.

Zondag 10 september | 10:00-16:00
Gratis en doorlopend te bezoeken.
Hopland 61, 2000 Antwerpen

Foto: Filip Dujardin

Ambassadeurs
Johannes Robbrecht & Hilde Daem

Johannes Robbrecht en Hilde Daem, (Robbrecht en Daem architecten), nodigen de architectuurliefhebber op 10 september uit in hun bureau. We vroegen naar hun favoriete project op de Dag van de architectuur.

‘We kiezen voor het labyrint in C-Mine in Genk door het kunstenaars- en architectenduo Gijs Van Vaerenbergh!’

‘Gespannen tussen de oude mijngebouwen wordt een eeuwenoude typologie van het doolhof er opgebouwd uit onbewerkt staal. Een wezenlijke functie is er niet. We verdwalen er, keren terug op ons pad en komen de ene keer uit op open ruimtes met herinneringen aan gewelven.

Een andere keer zorgen de incisies van kegel, bol of hyperbool voor perspectieven en in zichzelf gekeerde relaties. Soms zien we een onbereikbare grotto. Het labyrint als tuin, als wereld. Dan toch een project dat in feite een landschap betreft. Iedereen tevreden.’

zo **10** **Labyrint C-Mine**
LIMBURG - ZIEN
Gratis | doorlopend te bezoeken
Ontwerper: Gijs Van Vaerenbergh
Extra: Op zondag 10 september opent Architectuurwijzer de tentoonstelling ‘At Home / Building and Living in Communities’ in cultuurcentrum C-mine. Die dag zijn er gratis rondleidingen om 14:00 en 16:00. Reservatie verplicht (max. 20 personen per sessie). Meer info op festivalvandearchitectuur.be
C-Mine 10
3600 Genk

zo **10** **Robbrecht en Daem architecten - MJ Van Hee architecten**
OOST-VLAANDEREN - ZIEN
Gratis | 10:00 - 12:00 + 13:00 - 17:00
Ook het Bureau Robbrecht en Daem architecten - MJ Van Hee architecten zet zijn deuren open tijdens de Dag van de architectuur.
Lieremanstraat 64
9000 Gent

Foto: Maxime Delvaux

‘Theorie vloeit voort uit praktijk, zelden omgekeerd’

TEKST: MATHILDE BREUKINK EN ANNA VAN OEKELEN

L/d Lionel Devlieger

OPLEIDING:
- Ingenieur-architect aan de UGent (2005)

WERK:
- architect, ontwerper en projectmanager bij Rotor

Op de Dag van de architectuur kan je MAD (Mode & Design Brussels) bezoeken, de laatste realisatie van Rotor. Dit eigenzinnige architectuur- en onderzoeksbureau gooide het afgelopen jaar hoge ogen met zijn unieke kijk op materiaalstromen en als winnaar van twee Henry Van de Velde Awards. Reporters Mathilde Breukink en Anna Van Oekelen spraken met medeoprichter Lionel Devlieger.

F/a **Rotor noemt zichzelf een ‘collectief’. Wat verstaan jullie onder dat begrip? Hoe verloopt de samenwerking binnen jullie bureau?**

L/d ‘Bij het ontstaat van Rotor noemden wij onszelf inderdaad een “collectief”, maar ondertussen dekt die vlag de lading niet meer. De term ‘collectief’ verwijst dikwijls naar een tijdelijke en strategische alliantie van mensen die daarbuiten ook op autonome basis werken. Dat zijn wij niet, in de zin dat wij elders geen bestaan leiden als individuele ontwerpers of denkers.
We proberen binnen het bureau ieders expertise zo doeltreffend mogelijk te benutten. Onze medewerkers hebben een sterk uiteenlopend profiel: van bio-ingenieur, tot jurist, scenograaf of journalist.’

F/a **Wat vind je van de stelling ‘Architectuur is meer dan alleen bouwen’ die dit jaar de toon zet op het Festival van de architectuur?**

L/d ‘Bouwen is ook meer dan architectuur,natuurlijk. Bij Rotor beschouwen we de architect als iemand die zichzelf steeds heruitvindt. Veel modellen en opvattingen over architectuur zijn gewoonweg niet meer van toepassing op landen of regio’s zoals de onze. Het heruitvinden ervan is een lang proces, en zoals gewoonlijk wijkt de praktijk vaak af van de theorie.’

F/a **In de architectuurgeschiedenis heerst de opvatting dat de theorie het ontwerp ondersteunt en betekenis geeft. Hoe verloopt die wisselwerking bij Rotor? Kan het ontwerp ook dienst doen als een laboratorium ten voordele van jullie theoretisch onderzoek?**

L/d ‘De stoommachine was de aanleiding voor de ontwikkeling van de thermodynamica, een belangrijke tak van de natuurkunde. James Watt had met andere woorden geen theorie nodig voor de uitvinding van zijn machine. De theorie (thermodynamica) heeft meer te danken aan de praktijk (stoommachine), dan omgekeerd. Ik denk dat die stelling voor veel disciplines geldt. Ongetwijfeld ook voor architectuur. Architectuurtheorie is in vele gevallen een vorm van postrationalisatie. Theorie vloeit voort uit praktijk, zelden omgekeerd.’
‘In de meeste gevallen doet Rotor empirisch onderzoek op het terrein. Voor 2009 bestond er weinig of geen literatuur omtrent de bewerking van sloopafval. Met ons onderzoek betraden we op dat moment onontgonnen gebied. In één jaar tijd zijn we experts geworden. Hoe verloopt de sloop van een gebouw? Wat gebeurt er in het afvalsorteercentrum? Hoe gaat houtrecyclage in zijn werk? Dergelijke zaken konden we enkel ontdekken door bedrijven te bezoeken, door met technici in gesprek te treden en door op een sloopwerf de handen uit de mouwen te steken.’

F/a **Opalis.be is een online gids waarmee Rotor de kloof wil overbruggen tussen architecten, aannemers, gebouweigenaars en verkopers die met hergebruikte materialen willen werken. Welke ambitie spreekt daaruit?**

L/d ‘Rotor heeft nooit de ambitie gehad om een klassiek architectuurbureau te zijn. Het doel dat we voor ogen hadden toen we begonnen, was het vooruithelpen van de materialeneconomie met de beschreiden middelen die we hadden.

Een tijd lang hebben we zelf ontworpen en gebouwd met tweedehandsmaterialen, maar we merkten dat de impact van ons werk erg beperkt bleef. We wilden ook andere ontwerpers, bouwheren en aannemers toelaten om met die materialen aan de slag te gaan. Opalis is een tool die dat mogelijk maakt. Er schuilt dus wel een beetje ideologie achter, maar die vormt zeker niet de grondslag.’

F/a **Door het hergebruik van materialen en elementen haalt Rotor ze uit hun oorspronkelijke (architecturale) context. Beschouwen jullie de projecten van Rotor telkens als een volledig nieuw en autonoom verhaal? Of als een samenstelling van individuele elementen waarbij jullie belang blijven hechten aan de geschiedenis en de herkomst van de verschillende onderdelen?**

L/d ‘De herkomst vormt een deel van de waarde van het gerecupereerde element. Wij hechten daar zeker belang aan. De geschiedenis is onlosmakelijk verbonden met een object en bovendien dikwijls direct afleesbaar, bijvoorbeeld in gebruikssporen. Omdat we zelf de ontmanteling doen, hebben we veel informatie over de context van het gebouw en de functie van een element. Rotor probeert de erosie aan informatie zo veel mogelijk tegen te gaan en besteedt daarom ook tijd aan onderzoek in architectuurarchieven.’
‘De tafel waar we nu aan zitten is een gelijmd gelamelleerd spant van een sporthal. Vanuit praktische overwegingen en veiligheidsredenen hebben we het in stukken gezaagd en een andere functie gegeven. In onze sector heet dat “cascade”: vooraleer we een element recycleren, doorloopt het eerst een aantal tussenstadia waarbij het een andere functie krijgt. Bij hergebruik is er geen sprake van recyclage. We gaan materialen niet verbrijzelen of versmelten. In principe gaan we ervan uit dat materialen of componenten op een intelligente manier zijn afgestemd op de functie waarvoor ze ontworpen zijn.’

F/a **Hoe beslis je wat waardevol is om te recupereren?**

L/d ‘Voor ons is een materiaal enkel recupereerbaar op het ogenblik dat de kosten van de ontmanteling, opslag, logistiek gecompenseerd worden door de verkoopswaarde ervan. Natuurlijk brengen we nog een aantal andere parameters in rekening: uitvoeringskwaliteit, staat, functionele kwaliteiten van een element, demonteerbaarheid, afmeting, de inpasbaarheid in een nieuw project en smaak.’

F/a **MAD Brussels wordt voor het publiek opengesteld tijdens de Dag van de architectuur 2017. Hoe belangrijk is dit project voor jou als architect?**

L/d ‘Tot nu toe is MAD Brussels ons eerste echt typische, klassieke architectuurontwerp. De wedstrijd vond een tiental jaar geleden plaats, op het ogenblik dat we ons werk voor het Belgisch paviljoen op de Biënnale hadden afgerond. Het was een klassieke architectuuropdracht met een wedstrijdfase, een bestekfase en een ontwikkelingsfase, in samenwerking met V+.’

F/a **De oorspronkelijke bebouwing was geen beschermd patrimonium. De uiteenlopende bestaande structuren werden vanuit erfgoedstandpunt als onwaardevol beschouwd, maar konden het programma - dat grotendeels onbepaald was - een heel interessant kader bieden. Hoe kun je ondanks de context van een openbare aanbesteding toch aan de slag met hergebruik?**

L/d ‘Het project is gedreven vanuit de gedachte dat het soms beter is om niet te bouwen. De gegeven situatie van een bestaand gebouw kan boeiender zijn dan een *tabula rasa*. Door dat inzicht konden wij ons intensiever toeleggen op andere aspecten zoals materiaalkeuze, afwerking, sfeer en licht.’

ZO 10 **MAD BRUSSEL - ZIEN**
Ontwerper V+, Rotor
In 2011 schreef de stad Brussel een ontwerpwedstrijd voor de transformatie van een bestaand kantoor- en warenhuiscomplex tot werkruimte voor MAD (Mode & Design Brussels). De samenwerking tussen V+ en Rotor leidde tot dit verrassende ontwerp. In tegenstelling tot wat de opdracht suggereerde, besloten zij de bestaande gebouwen te bewaren en optimaal gebruik te maken van wat er al was. Hoewel de beperkte uitwijkmogelijkheden een bepalende rol speelden, bleek deze beslissing net de sterkte van het concept.
Meer info op festivalvandearchitectuur.be
Nieuwe Graanmarkt 10
1000 Brussel

Reporter

Anna Van Oekelen

Anna (1994) behaalde in juni 2017 haar Masterdiploma in de architectuur aan de Universiteit Antwerpen. Ze won de Henry van de Velde Award, scriptieprijs voor beste masterproefproject, en eerder dit jaar ook de Academic Architecture Award voor haar architectuurkritische essay “Uitgesproken discreet en (on)opmerkelijk gepast”. Naast architectuur is ze hoofdzakelijk bezig met muziek en droomt ze er stiekem van om ooit een bloemenwinkel te beginnen. Anna woont in Antwerpen. Deze zomer helpt ze als reporter en projectmedewerker ook mee aan het Festival van de architectuur.

Credits: Verne Photography / Thermae Palace Oostende / Ceramics: Tania Wolski

Bulo

Bulo Loves Architecture ... and Léon Stynen.
Ontdek SL 58, een tijdloze stoel, ontworpen door Léon Stynen in 1958 en nu opnieuw door Bulo uitgebracht.

Tussen kunst en architectuur

TEKST: MATHILDE BREUKINK EN ANNA VAN OEKELEN

Olivier Goethals verdient een plaatsje in dit magazine, niet alleen omdat RUST, een monument ter nagedachtenis van de slachtoffers van zelfdoding in Houthulst, werd geselecteerd voor Dag van de architectuur, maar ook omdat zijn oeuvre nauw aansluit bij het thema van het festival: 'meer dan alleen bouwen'.

O/g **Olivier Goethals**

OPLEIDING:
→ architectuur Sint-Lucas Gent
→ stedenbouw KU Leuven
WERKERVARING:
→ Technum
→ architecten de vylder vinck taillieu
→ kunstenaarscollectief 019
BLIKVANGERS UIT ZIJN RECENTE OEUVRE:
→ RUST
→ Museum Of Moving Practice
→ Ghent Art Book Fair

We ontmoeten hem in het Designmuseum in Gent, bij de net geopende derde tentoonstelling van Museum Of Moving Practice door kunstenaarscollectief 019. Op de binnenkoer filosoferen we over het verschil tussen kunst en architectuur. Zijn die twee disciplines wel zo verschillend? En wat is de rode draad doorheen Goethals' zeer uiteenlopende werk?

F/a **RUST is een monument ter nagedachtenis van de slachtoffers van zelfdoding. Hoe past zo'n project binnen jouw oeuvre?**

O/g 'Voor RUST was de vraag om een monument te bouwen voor mensen die geconfronteerd zijn met zelfdoding in hun nabije omgeving. RUST werd gebouwd in de Westhoek, een streek met het hoogste aantal zelfdodingen in Europa. Bovendien zijn de sporen van WOI er nog sterk aanwezig. RUST is een monument voor de nieuwe slachtoffers van vandaag en wil daarnaast ook het oorlogstrauma van de plek blijven aanspreken.'
'Oude begraafplaatsen zijn soms interessante publieke ruimtes. Vaak met baksteen omsloten enclaves, geïsoleerd van het dagdagelijkse. De begraafplaats van Houthulst heeft een heel open karakter, naast een voetbalplein en een containerpark. De confrontatie van het rouwen en de omliggende context is me te hard. Ik wou graag een omsloten monument realiseren.'

F/a **'Hoe bestand is architectuur tegen de tijd?' is één van de themavragen van het festival. In welke mate geldt dit voor de architectuur van RUST?**

O/g 'RUST wordt geleidelijk ingenomen door de natuur. Het is ondertussen een paar maanden geleden dat ik er ben geweest, maar ik weet dat de ruimtes ondertussen helemaal met planten overwoekerd zijn. Dat is niet erg; het monument kan hiermee om. De essentie is niet het hardnekkig verduurzamen tegen de tand des tijds, maar meer het anticiperen erop.
Ik maak vlaggen die soms slechts twee weken ophangen, Museum Of Moving Practice is een interventie van vier maanden, RUST wordt misschien een interventie van vijftig jaar of langer. Bij architectuur is vergankelijkheid meer aanvaard. Bij kunst als investeringsgoed wordt het feit dat dingen kapotgaan totaal miskend.'

F/a **Als tijd zo onbelangrijk is, waar draait het bij jou dan wel om?**

O/g 'Alles is tijdelijk *in the end*. De impact van een werk op iemands bewustzijn is voor mij van groot belang.'
'Tijd wordt lineair beleefd. Als mens of artiest beïnvloed je een klein deeltje van die lijn. Hoe lang dat stuk is, is onbelangrijk. Het gaat over de amplitude binnen het deeltje.'

F/a **Is je opleiding als architect een meerwaarde?**

O/g 'Alles, ook de gebouwde ruimte, is terug te brengen tot de afstand tussen dingen; de ruimtelijke relatie tussen de deeltjes. Als architect bekijk ik de zaken vanuit die dimensie. Bovendien leer je als architect samenwerken met andere mensen, al dan niet uit andere disciplines.'

F/a **Waar ligt het verschil tussen kunst en architectuur?**

O/g 'Voor mij zijn ze in wezen hetzelfde. De grenzen zijn enkel door taal en cultuur afgebakend. Het ene vloeit diffuus over in het andere. Ik vind het veel interessanter om kunst, architectuur en het hele veld errond ten dienste te zien van Ruimte met een grote R, de spatie tussen twee klanken en de afstand tussen twee lijnen, als een 'niets' dat je kan opladen. Ruimte heeft eigenschappen. Het wordt beschouwd als niets, maar eigenlijk is alles Ruimte. Er is niets anders dan Ruimte. Ruimte heeft pas zin als het zich tot iets verhoudt. Op het moment dat Ruimte geconfronteerd wordt met een object, krijgen beiden schaal. De betekenis ligt in die relatie.'

F/a **Je parcours is erg veelzijdig. Zit er een leidraad in je werk?**

O/g 'Ik probeer mijn werk te zien als een ruimtelijk spel dat zich in verschillende dragers kan uiten. Een spel dat je ernstig moet spelen zonder jezelf te serieus te nemen. Architectuur of kunst waar kinderen vrolijk van worden, vind ik zelf meestal geslaagd. Kinderen zijn gevoelig voor ruimtelijke kwaliteit omdat ze nog niet cultureel gekleurd zijn en met een open blik kijken naar de relaties tussen de dingen. Ik probeer ook opnieuw zo te leren kijken.'

ZO **10** **RUST**
ANTWERPEN - ZIEN
Doorlopend te bezoeken | Gratis
Ontwerpers: Olivier Goethals, Boudy Verleye & Kobe Vandenberghe
10:00 - 18:00
Meer info op festivalvandearchitectuur.be
Paardedreef
8650 Houthulst

WO **13** **Raakvlakken: Architectuur en kunst**
Lezing
ANTWERPEN - HOREN
20:00 - 22:00
Lezing door Olivier Goethals over architectuur en kunst. Meer info op pagina 20.
deSingel Internationale Kunstcampus
Desguinlei 25
2018 Antwerpen

Foto: Michiel De Cleene

Ambassadeur
Peter Bernaerts

Veilingmeester Peter Bernaerts leent zijn expertise op de Veiling der dromen, waarvan de opbrengst naar *Centre des Femmes d'Ouled Merzoug* gaat, ontworpen door BC architects.

'Op het podium voor het altaar echoot tegenwoordig makkelijk een 18de-eeuws symfonisch stuk of een 20ste-eeuws musicalfragment tegen de wat afbladderende wanden en pilaren van de laat-barokke kerk. God ruimde plaats voor muziek, dans en woord. Recent werd bovendien de doorstroming van het publiek naar de aanpalende brasserie verzekerd door een brede gang die enerzijds uitgeeft op de indrukwekkende binnentuin van de Academie en anderzijds toegang geeft tot een hoge foyer waar licht en ruimtelijkheid vieren. Deze nieuwbouw kan dissonant overkomen, op mij heeft het alvast een uitnodigend effect.'

Nieuwbouw in aansluiting op buitenrenovatie
Ontwerpers: Architectenatelier Verwilt-Cautreels en Beeck & Hermans architecten.

De Jezuïetenkerk werd tijdens de 18e eeuw gebruikt als klooster-retraitehuis en later als fabriek. Vandaag is de Stedelijke Academie voor Muziek, Woord en Dans er gevestigd en worden er geregeld concerten en andere evenementen georganiseerd. Vroeger vormde de Jezuïetenkerk een geheel met het voormalige klooster-retraitehuis van de paters Jezuïeten.

ZO **10** **Jezuïtenkerk**
LIER - ZIEN
Doorlopend te bezoeken | Gratis
10:00 - 18:00
Extra: toelichtingen over het project met optreden om 10:30 en 11:30; toelichting zonder optreden: 14:00 en 16:00.
Meer info op festivalvandearchitectuur.be
Gasthuisvest 52
2500 Lier

Van cinema tot veilinghuis
Ontwerpers: Stam Architecten

Dit gebouw, opgericht als cinemazaal, werd in 1912 vlakbij de Hippodroom gebouwd. In 2012 werden er verbouwingen uitgevoerd naar het ontwerp van Stam architecten. Door het afbreken van het voormalige café 'De Carrousel' werd een doorgang gecreëerd tussen de Verlat- en de Museumstraat. Het voormalige cinemacomplex wordt nu volledig gebruikt als veilingzaal, op de eerste verdieping worden evenementen en concerten georganiseerd. In de doorgang naar de Museumstraat werd een galerie ondergebracht. Het huidige bureau en een deel van de stockageruimte zijn ingericht in een naastliggend pakhuis. Dit gedeelte zal in 2017 gerenoveerd worden.

ZO **10** **Veilinghuis**
ANTWERPEN - ZIEN
Doorlopend te bezoeken | Gratis
14:00 - 18:00
Meer info op festivalvandearchitectuur.be
Verlatstraat 22
2000 Antwerpen

Opbrengst *Veiling der dromen* moet bouw vrouwencentrum in Marokko boosten

TEKST: MATHILDE BREUKINK EN ANNA VAN OEKELEN

De Veiling der dromen vormt op 17 september een feestelijke afsluiter voor het Festival van de architectuur. De opbrengst van deze benefietveiling zal een fundamentele bijdrage betekenen voor de opbouw van het *Centre des femmes* in Ouled Merzoug, Marokko, een nieuw project van BC architects & studies.

In een fabrieksloods in de pit van een Gents bouwblok laten reporters Anna Van Oekelen en Mathilde Breukink zich onderdompelen in de wereld van alternatieve bouwmaterialen en participatiegestuurde initiatieven. Gidsen van dienst zijn Laurens Bekemans en Nicolas Coeckelberghs van BC architects & studies. Op de achtergrond werken een twintigtal studenten aan een structuur in kalk-hennep: een bouwkamp dat BC organiseert om het materiaal te leren kennen. 'Wat doet een mens anders met zijn *bouwverlof*?' lacht Bekemans. Om ons vervolgens op sleeptouw te nemen naar Ouled Merzoug, een ruraal dorp in Marokko.

Architectenbureau én vzw
BC architects & studies is een hybride ontwerpbureau. BC architects is een 'klassiek' architectenbureau met bouwopdrachten in binnen- en buitenland, BC studies is opgevat als een complementaire onderzoekscel. Ze staat ten dienste van het ontwerpaspect, maar organiseert ook educatieve workshops of treedt op als 'consultant' voor andere architecten. Hun expertise ligt in de toepassing van alternatieve bouwmaterialen en -technieken zoals aangestampte aarde, leem en kalk.
Na hun studies besloten Ken, Laurens, Nicolas en Wes om als vier vrienden het werkveld in te stappen. Dat mag je best letterlijk nemen. 'Voor we het wisten stonden we op Afrikaanse bodem om een bibliotheek te bouwen in Muyinga, Burundi. Wat begon als een experiment, groeide uit tot een prachtig staaltje architectuur', zegt Bekemans.

Een centrum voor moeders en grootmoeders
Het team zet nu zijn schouders onder de uitwerking van een *Centre des femmes* in Ouled Merzoug. Het centrum staat nog in zijn kinderschoenen. Vlakbij, in hetzelfde dorp, droeg BC reeds zijn steentje bij aan het ontwerp en de bouw van een kleuter- en basisschooltje. Ouled Merzoug bevindt zich ter hoogte van een oase in het woestijnlandschap ten zuiden van Marrakesh. De typische, aardekleurige nederzettingen in de omgeving zijn beschermd als Unesco Werelderfgoed. Het dorp telt niet meer dan 2000 inwoners, die de nieuwe school zeer enthousiast hebben onthaald. Ze zijn zich bewust van het belang van de lokale ontwikkeling van rurale gebieden, om de vlucht naar de grote steden tegen te gaan. Aangestuurd door de directeur van de school, mijnheer Hammi, nemen de dorpsbewoners nu zelf het initiatief om een centrum op te richten voor de moeders en grootmoeders van de schoolgaande kinderen.
De trotse vrouwen zijn begaan met de leefbaarheid in hun dorp. Ze zijn fier en hartelijk, met meer integere ambities dan het louter aantrekken van meer toerisme. Een centrum zou hen de gelegenheid bieden om samen tapijten te weven of brood te bakken, maar tijdens een intensieve brainstorm komen ook (digitale) scholing en kookworkshops op de wishlist. Kortom: de vrouwen van Ouled Merzoug hebben veel dromen.

Vooronderzoek in Leuven en Hasselt
Het vooronderzoek naar functie, programma en ontwerp loopt op dit moment en wordt gevoerd door drie studenten. Als docenten aan de KULeuven en UHasselt trommelen Laurens en Nicolas dikwijls een aantal studenten op om samen te werken voor zulke experimentele projecten. Het gaat dus niet enkel om een samenwerking met de toekomstige gebruikers van een project, maar ook om een leerrijke ervaring voor de studenten. Samenwerken aan de toekomst van een plek. Bouwen als één hechte gemeenschap.

Centre des femmes Foto: BC architects & studies

Foto: Dries Luyten

Slotfeest

Afsluiten in schoonheid
Een schitterend festival sluit je af in schoonheid. Voor dit slotfeest nodigen we iedereen voor een laatste keer uit om architectuur in al haar gedaantes te beleven. We palmen deSingel in met tal van activiteiten voor jong en oud. Treed in dialoog met **de bouwers van het Landschip (pagina 3)** over alternatieve woonvormen. Neem deel aan **workshops van De Veerman (pagina 19)** rond stadsontwikkeling of bewonder het resultaat ervan, leg je oor te luisteren en ervaar hoe architectuur en klank elkaar inspireren, vergaap je aan de kookkunsten in **het sociaal experiment Grondwerk (pagina 17)** of plof neer in een van de zetels en verdiep je in een boek. Drank- en eetstandjes maken van dit stadsfeest een gezellige plek voor een boeiende zondag.

Veiling der dromen
Ten voordele van het goede doel veilt Veilinghuis Bernaerts unieke objecten, tekeningen en maquettes van jonge leeuwen en oude rotten. Hiermee wordt de bouw gesteund van het *Centre des Femmes de Ouled Merzoug*, een nieuw project van vzw BC Architects and studies in Marokko.
Je kan de objecten tijdens het ganse festival komen bewonderen in deSingel.

ZO **17** **Slotfeest**
ANTWERPEN - DOEN
10:00 - 18:00 | Gratis
Meer info op festivalvandearchitectuur.be
deSingel Internationale Kunstcampus
Desguinlei 25
2018 Antwerpen

ZO **17** **Veiling der dromen**
ANTWERPEN - DOEN
15:00 - 18:00 | Gratis
Meer info op festivalvandearchitectuur.be
deSingel Internationale Kunstcampus
Desguinlei 25
2018 Antwerpen

Oproep

Vrijwilligers gezocht!

Ben jij gepassioneerd door architectuur, kunst en design en steek je graag de handen uit de mouwen? We zijn namelijk nog op zoek naar vrijwilligers om onze meer dan 100 activiteiten in goede banen te leiden. Surf naar onze website festivalvandearchitectuur.be en schrijf je in!

Kleuter & basisschool Foto: BC architects & studies

Programma

Het Festival van de architectuur is een tiendaags interdisciplinair evenement dat inzoomt op het belang van architectuur voor een goed ontworpen leefomgeving. We nodigen niet alleen ontwerpers, maar ook kunstenaars en bewoners uit om hun interpretatie van en ervaring met architectuur te delen. Met het festival biedt het Vlaams Architectuurinstituut een platform voor kruisbestuiving, waarop al deze actoren elkaar ontmoeten. Het kan niet anders of uit deze ontmoeting komen pittige discussies en nieuwe inzichten voort.

Zien, doen en horen
Elke activiteit krijgt een label: Zien, Doen of Horen. Zo kan je je onderdompelen in theater, cinema of architectuurtentoonstellingen (zien), of naar muziekvoorstellingen en lezingen gaan luisteren (horen), maar ook zelf aan de slag gaan in workshops en je eigen droomstad ontwerpen (doen).

't Stad, deSingel en daarbuiten
Voor deze eerste editie is Antwerpen de gaststad. De meeste activiteiten vinden dan ook plaats op verschillende locaties in de stad, en in deSingel. Op zondag 10 september breidt het festival voor één dag uit over heel Vlaanderen en Brussel. Meer informatie vind je in dit overzicht.

Voor de laatste updates rond alle festivalactiviteiten surf je naar festivalvandearchitectuur.be

€ BETALEND
☺ OOK VOOR KINDEREN
RESERVEREN

vr 8 — **Nacht van de architectuur (N/a)**
ANTWERPEN - DOEN
21:00-04:00 | €
VAi en BVA
Meer info over het programma op pagina 5
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

vr 8 — **Officiële opening Meesterproef**
Meesterproef
ANTWERPEN - HOREN
20:00 - 21:00 | RESERVEREN
VAi, Team Vlaams Bouwmeester & agentschap Onroerend Erfgoed
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

vr 8 → zo 17 — **Landschip**
Artistieke installatie
ANTWERPEN - DOEN
vanaf 20:00 (08/09) - nadien doorlopend | ☺
Time Circus
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

vr 8 → zo 17 — **Veiling der dromen**
Kijkdagen
ANTWERPEN - ZIEN
15:00 - 18:00
VAi, Veilinghuis Bernaerts
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

vr 8 → zo 17 — **Boekensalon**
Koop een boek
ANTWERPEN - DOEN
19:00 (N/a)
VAI
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

vr 8 → za 30 — **Idee&nwedstrijd Linkeroever**
Tentoonstelling
ANTWERPEN - ZIEN
20:00 | doorlopend
Antwerpse stadsbouwmeester
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

wo 10/5 → zo 17/9 — **Breeze 2017**
Tentoonstelling
ANTWERPEN - ZIEN
10:00 - 17:00 | ☺
Róza El-Hassan
Red Star Line Museum Montevideostraat 3 2000 Antwerpen

ma 12/6 → vr 15/9 — **The Arch Genk**
Bouwproject
LIMBURG - DOEN
doorlopend | ☺
ConstructLab
Thor Park, André Dumontlaan 67, 3600 Genk

vr 16/6 → zo 10/9 — **Prelude: een wevende generatie**
Tentoonstelling
ANTWERPEN - ZIEN
11:00 - 18:00 (di-wo; vr-zo) | 11:00 - 21:00 (do) | €
M HKA
M HKA, Leuvenstraat 32 2000 Antwerpen

vr 8/9 → zo 5/11 — **Werf! Foto's uit het architectuur-archief**
Tentoonstelling
ANTWERPEN - ZIEN
10:00 - 20:00 (ma-do) | 10:00 - 17:00 (vr-za) | 10:00 - 14:00 (zo) | ☺
Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa) & Architectuurarchief Provincie Antwerpen
Bibliotheek Permeke De Coninckplein 25-26 2000 Antwerpen

za 9 — **ARCHI-kids**
Rondleiding
ANTWERPEN - ZIEN
14:00 - 16:30 | ☺ ☺
Expeditie De Stad
Oudenleeuwenrui 29 2000 Antwerpen

za 9 — **Autobahn Utopia**
Muziek
ANTWERPEN - HOREN
20:00 | €
Liesa Van der Aa & One Trick Pony
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

za 9 — **Tien gebouwen vertellen**
Rondleiding
ANTWERPEN - ZIEN
10:00 - 12:00 | €
Expeditie De Stad
Op verschillende locaties in Antwerpen

za 9 → wo 13 — **Knutsel je eigen droomhuis**
Workshop
ANTWERPEN - DOEN
14:00 - 17:00 doorlopend openingsuren museum | ☺
Rocio Forero
Red Star Line Museum Montevideostraat 3 2000 Antwerpen

zo 10 — **Antwerpen à la carte**
Rondleiding
ANTWERPEN - ZIEN
10:00 - 11:30 | 14:00 - 15:30 | € ☺ RESERVEREN
MAS
MAS, Hanzestedenplaats 1 2000 Antwerpen

zo 10 — **Architecturale pracht van het MAS**
Rondleiding
ANTWERPEN - ZIEN
10:00 - 11:30 | 14:00 - 15:30 | € ☺ RESERVEREN
MAS
MAS, Hanzestedenplaats 1 2000 Antwerpen

zo 10 — **AT HOME / Building and Living in Communities**
Tentoonstelling
GENK - ZIEN
11:00 - 17:00 | ☺ RESERVEREN
Stad Genk, C-mine & Architecturwijzer
Cultuurcentrum C-mine, C-mine 10, 3600 Genk

zo 10 — **Bezoek de collectietoren van het Fotomuseum**
Rondleiding
ANTWERPEN - ZIEN
11:00 - 13:00 | € RESERVEREN
FOMU
Waalsekaai 47 2000 Antwerpen

zo 10 — **Bokrijk: Architectuur, restauraties & onzeorend erfgoed**
Lezing en (werf)bezoek
LIMBURG - HOREN
10:00 - 18:00 | RESERVEREN
Openluchtmuseum Bokrijk
Openluchtmuseum Bokrijk, Kasteel, Wikzaal Bokrijklaan 1, 3600 Genk

zo 10 — **Dag van de architectuur (D/a)**
Bezoek opmerkelijke gebouwen en bijzondere bureaus (zie apart overzicht)
VLAANDEREN EN BRUSSEL
ZIEN
10:00 - 18:00 | ☺
Prijs en reserveren afhankelijk van activiteit
VAI
Verschillende locaties Brussel en Vlaanderen

zo 10 — **Ontwerp je eigen droomstad**
Workshop
ANTWERPEN - DOEN
10:00 - 12:00 | 14:00 - 17:00 | ☺
MAS
MAS, Hanzestedenplaats 1 2000 Antwerpen

zo 10 — **PeriFeria Festival 2017**
BRUSSEL - DOEN
13:00 - 19:00
City3
Expo 58 kiosk van de Heizel

zo 10 — **Agence TER - De Molenbeekvallei als productief park**
Rondleiding
BRUSSEL - ZIEN
14:00 | RESERVEREN
City3 (Periferia festival)
Vertrek aan station Sint-Agatha-Berchem (terminus Tram 82)

zo 10 — **Omgeving - Sportpark Heizelplateau**
Rondleiding
BRUSSEL - ZIEN
14:00, 15:15 en 16:30
City3 (Periferia festival)
Expo 58 kiosk van de Heizel

zo 10 — **POOL IS COOL - Zwemfietstocht**
Fietstocht
BRUSSEL - DOEN
RESERVEREN
City3 (Periferia festival)
Vertrek Bozar, Ravensteinstraat 23, 1000 Brussel

zo 10 — **WAUW - maquette Waulltostrade**
Workshop
BRUSSEL - DOEN
14:00 - 17:00 | ☺
City3 (Periferia festival)
Expo 58 kiosk van de Heizel

zo 10 — **Kempenatlas**
Preview expo en boek
ANTWERPEN - ZIEN
11:00 - 17:00
Ar-Tur
Vosselaarseweg 1, 2275 Lille

ma 11 → di 12 — **Raakvlakken: Architectuur en erfgoed**
Lezing
ANTWERPEN - HOREN
20:00 - 22:00 | €
VAi
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

di 12 — **Dam**
Rondleiding
ANTWERPEN - ZIEN
18:30 - 20:00 | €
Expeditie De Stad
Damplein, voor Damstation

di 12 — **Raakvlakken: Architectuur en migratie**
Lezing
ANTWERPEN - HOREN
20:00 - 22:00 | €
VAi
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

di 12 — **Ringdag Zuid**
Tentoonstelling, workshop
ANTWERPEN - HOREN, ZIEN EN DOEN
17:00 - 21:00 | ☺ RESERVEREN
Vlaamse Overheid, Gemeente Zwijndrecht & Stad Antwerpen
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

wo 13 — **Ontwapenend wonen in het Groen Kwartier**
Rondleiding
ANTWERPEN - ZIEN
18:30 - 20:00 | €
Expeditie De Stad
Artsen Zonder Grenzenstraat 2, 2018 Antwerpen

wo 13 — **Raakvlakken: Architectuur en kunst**
Lezing
ANTWERPEN - HOREN
20:00 - 22:00 | €
VAi
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

wo 13 → do 14 — **Beton in het noorden**
Rondleiding
ANTWERPEN - ZIEN
14:00 - 16:30 | € RESERVEREN
Archixplore
Vertrek MAS, Hanzestedenplaats 1, 2000 Antwerpen

do 14 — **Ideeënwedstrijd Linkeroever**
Symposium
ANTWERPEN - HOREN
14:00 - 18:00 | RESERVEREN
Antwerpse stadsbouwmeester
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

do 14 — **Ideeënwedstrijd Linkeroever**
Lezing
ANTWERPEN - HOREN
20:00 - 22:00 | RESERVEREN
Antwerpse stadsbouwmeester
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

do 14 — **Werfbezoek provinciehuis**
Rondleiding
ANTWERPEN - ZIEN
14:00 - 16:30 | €
Archixplore
Nieuw provinciehuis Antwerpen

do 14 — **Zuid in beweging**
Rondleiding
ANTWERPEN - ZIEN
18:30 - 20:00 | €
Expeditie De Stad
Leopold de Waelplaats (trappen KMSKA)

vr 15 — **Akasha - a brief theatre of everything**
Ruimtelijk concert
ANTWERPEN - HOREN
20:00 - 21:00 | €
Rosa Ensemble & Daniel Cross
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

vr 15 — **Grondwerk**
Theater
ANTWERPEN - ZIEN
20:00 | ☺ RESERVEREN
Lucinda Ra & Sofie Van der Linden
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25, 2018 Antwerpen

vr 15 — **Met zicht op 't stad**
Rondleiding
ANTWERPEN - ZIEN
18:30 - 20:30 | €
Expeditie De Stad
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25, 2018 Antwerpen

vr 15 — **WERF! Foto's uit het architectuur-archief**
Lezing
ANTWERPEN - HOREN
20:00 - 22:00 | RESERVEREN
Centrum Vlaamse Architecturarchieven (CVAa) & Architecturarchief Provincie Antwerpen
Bibliotheek Permeke De Coninckplein 25-26 2000 Antwerpen

vr 15 → za 16 — **Het Raadsel van de Sfinks**
Architectuurdocumentaire met live-muziek
ANTWERPEN - HOREN
21:00 - 22:00 | RESERVEREN
HERMESensemble & E-XXI (Koninklijk Conservatorium Antwerpen)
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

za 16 → zo 17 — **Grondwerk**
Theater
ANTWERPEN - ZIEN
15:00 | ☺ RESERVEREN
Lucinda Ra
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

za 16 — **ARCHI-kids**
Rondleiding
ANTWERPEN - ZIEN
14:00 - 16:30 | € ☺
Expeditie De Stad
Oudenleeuwenrui 29 2000 Antwerpen

za 16 — **Duurzaam verbouwen en museumtechniek in internationaal perspectief**
Driedaagse conferentie in Vlaanderen en Brussel
ANTWERPEN - HOREN
10:00 - 17:00 | €
ICAMT, FARO & ICOM-België
M HKA, Leuvenstraat 32 2000 Antwerpen (dag 3)

za 16 — **Renaat Braem op het Kiel**
Rondleiding
ANTWERPEN - ZIEN
10:30 - 12:00 | €
Expeditie De Stad
Op verschillende locaties in Antwerpen

zo 17 — **Slotfeest**
ANTWERPEN - DOEN
10:00 - 18:00 | info per activiteit te bekijken
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

zo 17 — **De Veerman-lab: Architect**
Workshop
ANTWERPEN - DOEN
10:00 - 12:00 | 13:00 - 15:00 | 15:00 - 17:00 | ☺ RESERVEREN
De Veerman
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

zo 17 — **De Veerman-lab: De gelaagde stad**
Workshop
ANTWERPEN - DOEN
10:00 - 15:00 | ☺ RESERVEREN
De Veerman
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

zo 17 — **De Veerman-lab: Sta locatievoorzieningen toe**
Workshop
ANTWERPEN - DOEN
10:00 - 17:00 | ☺ RESERVEREN
De Veerman
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

zo 17 — **deSingel wandeling**
Rondleiding
ANTWERPEN - ZIEN
10:30 - 12:00 | €
Expeditie De Stad
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

zo 17 — **Het Raadsel van de Sfinks**
Architectuurdocumentaire met live-muziek
ANTWERPEN - HOREN
11:00 - 12:00 | RESERVEREN
HERMESensemble & E-XXI (Koninklijk Conservatorium Antwerpen)
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

zo 17 — **Klassiek en architectuur**
Rondleiding en muziek
ANTWERPEN - HOREN
15:00: Stéphane Beel | 16:00: concert | € RESERVEREN
deCompagnie
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

zo 17 — **Ruimtelijk belevingsparcours**
Actie en reactie
ANTWERPEN - DOEN
16:00 - 18:00 | ☺
De Veerman
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

zo 17 — **Veiling der dromen**
Benefietveiling
ANTWERPEN - DOEN
15:00 - 18:00
VAi, Veilinghuis Bernaerts
deSingel Internationale Kunstcampus Desguinlei 25 2018 Antwerpen

EXTRA ACTIVITEIT
Surf naar festivalvandearchitectuur.be voor alle info

Alle locaties op de Dag van de architectuur

Freinetschool de kRing AREAL ARCHITECTEN
ANTWERPEN
Een plek om ervaringen op te doen
Uitbreidingsstraat 251 2600 Berchem

Freinetschool Ibis KORTEKNIE STUHLMACHER ARCHITECTEN
ANTWERPEN
11:00-14:00
De basisschool als een prototypisch, uitbreidbaar en aanpasbaar gebouwtype
Heesveld 9 2200 Herentals

het Bos ☆ BEL ARCHITECTEN
ANTWERPEN
Een jeugdcultuurzone die bindt
Ankerrui 5-7 2000 Antwerpen

Het Gielsbos ☆ DIERENDONCKBLANCKE ARCHITECTEN
ANTWERPEN
11:00-17:00
Huiselijke woongemeenschap in een zorginstelling
Vosselaarseweg 1 2275 Lille

Leysstraat 7-15 BOVENBOUW & BARBARA VAN DER MEE ARCHITECTS
ANTWERPEN
14:00-18:00
Wonen boven winkels
Leysstraat 7-15 2018 Antwerpen

Maarschalk Gerardstraat 5 ☆ EAGLES OF ARCHITECTURE
ANTWERPEN
info online
Ruwbouwmaterialen worden afwerkingsmaterialen in renovatie van herenhuis tot groepswoning
Maarschalk Gerardstraat 5 2000 Antwerpen

Nieuwe leeszaal voor het Museum Plantin-Moretus ☆ NOAARCHITECTEN
ANTWERPEN
10:00-17:00
Judge this book by its cover
Vrijdagmarkt 22 2000 Antwerpen

Onthaalpaviljoen Hoge Rielen ☆ COLLECTIEF NOORD ARCHITECTEN
ANTWERPEN
info online
Een toegangspoort die wenkt naar het verleden
Molenstraat 62 2460 Kasterlee

Oude God BKO & jeugdlokalen ☆ KPW ARCHITECTEN
ANTWERPEN
Twee rode gebouwen, een kastanje dreef en een tussenplein vormen een mooi ensemble als toegang tot het stadspark
Edegemsestraat 115-1 2640 Mortsel

Pakhuis 't Glorie SCULP[IT]ARCHITECTEN
ANTWERPEN
Eengezinswoning met architectuurpatiijk
Oranjestraat 54a 2060 Antwerpen

Plein Publiek ☆ THOMAS WIJNEN & YVES SCHELLEKENS
ANTWERPEN
11:00-22:00
Eten, drinken, werken en ontspannen op het ritme van de seizoenen
Van Craesbeeckstraat 33 2000 Antwerpen

Scoutslokaal Sint-Aloysius ☆ OSAR ARCHITECTEN
ANTWERPEN
14:00-18:00
Binnen deze vier speelpaviljoenen heeft elke scoutstak een eigen plekje
Schuttershof 2C 2440 Geelt

Groen Kwartier ☆ 360 ARCHITECTEN, BEEL & ACHTERGAEL ARCHITECTEN, COLLECTIEF NOORD ARCHITECTEN
ANTWERPEN
Een groene oase in de binnenstad
Marialei 51, 2018 Antwerpen

Thomas More campus National Antwerpen ☆ FVMM (FREDERIC VANDO-NINCK WOUTER WILLEMS ARCHITECTEN) & WIKEVIK-TORVIKTOR ARCHITECTS
ANTWERPEN
info online
Publieke multidisciplinaire ruimtes met studentenwoningen
Kronenburgstraat 62 2000 Antwerpen

Troubleyn-laboratorium ☆ JAN DEKEYSER
ANTWERPEN
10:00-17:00 (enkel rondleidingen)
Laboratorium voor de kunst
Pastorijstraat 23 2060 Antwerpen

Veilinghuis Bernaerts ☆ STAM ARCHITECTEN
ANTWERPEN
14:00-18:00
Van cinema tot veilinghuis
Verlatstraat 22 2000 Antwerpen

Freinetschool De Vlindertuin ☆ KORTEKNIE STUHLMACHER ARCHITECTEN
ANTWERPEN
info online
De basisschool als een prototypisch, uitbreidbaar en aanpasbaar gebouwtype
Berg 10 2275 Lille

Museum en memorial Kazerne Dossin AWG ARCHITECTEN
ANTWERPEN
10:00-17:00
Krachtige, maar serene architectuur als stille herinnering aan een menselijk lijden
Goswin de Stassartstraat 153 2800 Mechelen

Cadiz POLO ARCHITECTS EN META ARCHITECTUURBUREAU
ANTWERPEN
Genuanceerde monoliet
Kattendijkdok - Oostkaai / 2000 Antwerpen

ABC-huis ☆ HUB ARCHITECTEN
BRUSSEL
14:00-18:00
Een huis als creatieve leeromgeving
Gaucheretplein 13 1030 Brussel

Allee du Kaai ☆ TOESTAND
BRUSSEL
Tijdelijke toestand toont toekomst terrein
Havenlaan 53 1000 Brussel

Biestebroek ☆ TOESTAND
BRUSSEL
Architectuur of geen architectuur, dat is de vraag
Veeweydestraat 90-104 1070 Anderlecht

Foodmet ☆ ORG (ORGANIZATION FOR PERMANENT MODERNITY)
BRUSSEL
9:00-14:00
Icoon voor Brusselse multiculturaliteit
Ropsy Chaudronstraat 24 1070 Anderlecht

P.MT2 BOB 361 ARCHITECTS
BRUSSEL
Verlaten edelsmederij wordt creatieve woonwerkoase
Poincarélaan 29 1070 Brussel

Parckfarm ALIVE ARCHITECTURE & TAKTVK
BRUSSEL
14:00-19:00
De boer op gaan
Jubelfeestlaan 202 1080 Sint-Jans-Molenbeek

't Regenboogje NOAARCHITECTEN
BRUSSEL
Spelen met licht en gebrogenheid
Generaal Capiaumontstraat 73 1040 Etterbeek

De Zonnebloem FVMM ARCHITECTEN & WIKE-VIKTORVIKTOR ARCHITECTS
LIMBURG
10:00-13:00
Een opeenstapeling van ruimte
Geneikenstraat 15 3560 Lummen

Jeugd- en Cultuurhuis de Steen ONO ARCHITECTUUR
LIMBURG
Cultuurtoren introduceert dorpse stedelijkheid
Cornelius a Lapideplein (Pastoorsdreef) 3 3950 Bocholt

Labyrint C-mine ☆ GIJS VAN VAERENBERGH
LIMBURG
10:00-17:00
Intrigerend materiaalgebruik en focus op ruimtelijke ervaring
C-mine (plein) 10 3600 Genk

Ecotron Uhasselt Maasmechelen ☆ NOAARCHITECTEN
LIMBURG
14:00-15:00 (enkel rondleiding)
Spiegeltje, spiegeltje, spiegelwand, wat gebeurt er met het land?
Nationaal Park Hoge Kempen (ingang Connecterra) - Zetellaan 54 3630 Maasmechelen

Uitkijktoren Negenoord ☆ DE GOUDEN LINIAAL ARCHITECTEN
LIMBURG
Sculptuur en ontmoetingsplek
Negenoordlaan 2 3650 Dilsen-Stokkem

Architectuurbibliotheek – UGent ☆ OFFICE KERSTEN GEERS DAVID VAN SEVEREN
OOST-VLAANDEREN
Een hedendaags monumentaal meubel organiseert de architectuurbibliotheek
Jozef Plateaustraat 22 9000 Gent

Atelier Dirk Cousaert DIRK COUSAERT
OOST-VLAANDEREN
Van bezielde garage tot galerij
Stationsstraat 160 9690 Kluisbergen

Atelierwoning (Klaar Cornelis) ☆ RAAMWERK I.S.M. VAN GELDER TILLEMAN
OOST-VLAANDEREN
14:00-18:00
Een losgekoppeld geheel
Vinderhoutsedam 2 9030 Mariakerke

CC Wattenfabriek ☆ DC-ARCHITECTS I.S.M. AT2-ARCHITECTEN
OOST-VLAANDEREN
Bibliotheek + Muziekacademie + Jeugdlokalen + Lofts
Solveld 35 9550 Herzele

Crematorium Heimolen ☆ KAAN ARCHITECTEN
OOST-VLAANDEREN
10:00-17:00
Troostende architectuur
Waasmunsterse Steenweg 13 9100 Heimolen (Sint-Niklaas)

De Kleine Prins ☆ DHOOGE EN MEGANCK ARCHITECTUUR
OOST-VLAANDEREN
10:00-16:00 (enkel rondleidingen)
Verbouwing van een burgerwoning
Kortrijksesteenweg 787 9000 Gent

De Krook ☆ COUSSÉE & GORIS ARCHITECTEN I.S.M. RCR ARANDA PIGEM VILALTA ARQUITECTES
OOST-VLAANDEREN
Enkel rondleidingen
Een leefkamer voor de stad
Miriam Makebaplein 1 9000 Gent

GANDA ☆ STUDIOBONT
OOST-VLAANDEREN
10:00-13:00 (enkel rondleidingen)
Eengezinswoning met architectuurpraktijk
Spanskasteelplein 23 9000 Gent

PC Caritas ☆ ARCHITECTEN DE UYLDER VINCK TAILLIEU
OOST-VLAANDEREN
Psychiatrische toekomstvisie
Caritasstraat 76 9090 Melle

Productiestudio's Les Ballets C de la B en LOD ☆ ARCHITECTEN DE UYLDER VINCK TAILLIEU
OOST-VLAANDEREN
info online
Ambitieuze architectuur
Bijlokekaai 1, 9000 Gent

Reconversie industrieel pand ☆ AXEL DEVROE
OOST-VLAANDEREN
10:00-12:00 (enkel rondleiding)
Van industriële site tot oase van rust
Schouwvegersstraat 20a 9000 Gent

Rijksarchief Gent ☆ ROBBRECHT EN DAEM ARCHITECTEN
OOST-VLAANDEREN
10:00-16:00
Hedendaags kennisschrijn
Bagattenstraat 43 9000 Gent

Weekendhuis Wachtebeke ☆ GAFPA
OOST-VLAANDEREN
Het weekendhuis als scharnierpunt tussen bebouwing en natuur
Pottershoek 13B 9185 Wachtebeke

Vrije basisschool Sint-Paulus STRAMIEN
OOST-VLAANDEREN
Verbindingen
Oudeheerweg 3 9051 Sint-Denijs-Westrem

Camp's ☆ DHOOGE EN MEGANCK ARCHITECTUUR
OOST-VLAANDEREN
Productieste omringd door natuur
Coupure 1 9700 Oudenaarde

Herenwoning Anemoonsite ☆ AST 77 I.S.M. BC-STUDIES
VLAAMS-BRABANT
13:00-18:00
Herenwoning Anemoonsite
Steenhof 51 3300 Tienen

Maagdentoren Zichem ☆ DE SMET VERMEULEN ARCHITECTEN
VLAAMS-BRABANT
Renovatie van een veertiende-eeuwse donjon
Steenweg op Diest z.n. 3270 Zichem

Vormingscentrum Destelheide ☆ PAUL FELIX & BOVENBOUW ARCHITECTUUR
VLAAMS-BRABANT
info online
Creatieve bron
Destelheidestraat 66 1653 Dworp

Woning dnA ☆ BLAF ARCHITECTEN
VLAAMS-BRABANT
14:00-18:00
Een lichte houtconstructie in een baksteinen omhulsel
Bergestraat 40 1730 Asse

Woning met praktijkruimte Opwijk ☆ NJOSE VAN HEE ARCHITECTEN I.S.M. MATTIAS DEBOUTTE
VLAAMS-BRABANT
info online
Trage architectuur
Singel 24 1745 Opwijk

MAD ☆ V+ EN ROTOR
VLAAMS-BRABANT
Wit als verbinding
Nieuwe Graanmarkt 10 1000 Brussel

Bibliotheek Blankenberge ☆ SERGISON BATES ARCHITECTS
WEST-VLAANDEREN
14:00-17:30 (enkel rondleidingen)
Herwaardering van het verleden
Onderwijsstraat 17 8370 Blankenberge

Bibliotheek Waregem ☆ ROBBRECHT EN DAEM ARCHITECTEN EN GOEDEFROO + GOEDEFROO ARCHITECTEN
WEST-VLAANDEREN
10:00-16:00
Kennis voor en binnen elke laag
Boekenplein 1 8790 Waregem

Blauwe Zone OLVA ☆ TOM CALLEBAUT
WEST-VLAANDEREN
14:00-18:00
Vergeten kapel wordt omgetoverd tot hedendaagse sacrale ruimte
Collegestraat 24 8310 Assebroek (Brugge)

Dorpshuis Westvleteren ATELIER TOM VANHEE
WEST-VLAANDEREN
info online
Bakstenen palimpsest als grondslag voor verenigingsleven
Westvleterendorp 13 8640 Vleteren

Repeat - Kunstkerk Bossuit ELLEN HARVEY, SILEGHEM & PARTNERS
WEST-VLAANDEREN
Artistieke transformatie
Doornikssteenweg z.n. 8583 Bossuit (Avelgem)

RUST OLIVIER GOETHALS, BOUDY VERLEYE & KOBE VANDENBERGHE
WEST-VLAANDEREN
Kamer in kamer in kamer
Paardedreef z.n. 8650 Houthulst

't Werkpand Waregem ☆ OFFICE KERSTEN GEERS DAVID VAN SEVEREN
WEST-VLAANDEREN
13:00-17:00
Een kleinschalig industrieel gebouw dat huisvesting biedt aan jonge ondernemers
Groenbek 2 8790 Waregem

TRAX-park NERO ARCHITECTEN + BUUR
WEST-VLAANDEREN
Een plek die alles en niets kan zijn
Beversesteenweg 67a 8800 Roeselare

Zwin Natuur Park ☆ COUSSÉE & GORIS ARCHITECTEN I.S.M. GAFPA
WEST-VLAANDEREN
Een nederig gebaar
Graaf Léon Lippensdreef 8 8300 Knokke-Heist

Budafabriek 51N4E
WEST-VLAANDEREN
Publiek frame voor experiment
Dam 2 8500 Kortrijk

Royal Belgian Sailing Club Alberta WIM GOES ARCHITECTUUR
WEST-VLAANDEREN
Hedendaags erfgoed
Omookaai 1 8380 Zeebrugge

Woonzorgcentrum Sint-Vincentius ☆ URA YVES MALYSSE KIKI VERBEECK
WEST-VLAANDEREN
14:00-18:00
Woonzorgcentrum op bijzondere locatie
Houtmarkt 33 8500 Kortrijk

Reconversie steenbakkerij Peeters & Van Mechelen LEZZE ARCHITECTEN
ANTWERPEN
Een ruwe schil omsluit een intiem programma
Noeveren 257a 2850 Boom

De Waterhond ARCHITECTENBUREAU KLAARCHITECTUUR
LIMBURG
Kapel wordt inspirerende werkplek
Breendonkstraat 41 3800 Sint-Truiden

Sint-Jacobsgasthuis
LIMBURG
Een gebouw met vele gezichten
Via Julianus 4 3700 Tongeren

Woonzorgcentrum Clarenhof A2O-ARCHITECTEN
LIMBURG
Ingetogen herbestemming
Guffenslaan 43 3500 Hasselt

De parochiekerk van Malem
OOST-VLAANDEREN
Enkel rondleidingen
Circusplaneet
Oud-strijderslaan 1 9000 Gent

Dienstencentrum Ledeberg ☆ ARCHITECTEN DE VYLDER VINCK TAILLIEU
OOST-VLAANDEREN
info online
Geslaagde verrassing
Ledebergplein 30 2 9050 Ledeberg

Dok Noord HANS DE NEEF
OOST-VLAANDEREN
Van gasfabriek naar bruisend winkel- en wooncentrum
Dok-Noord 7 9000 Gent

Ergotherapiegebouw Sint-Camillus ☆ ARCHIPL ARCHITECTEN
OOST-VLAANDEREN
info online
Van historisch koetshuis naar hedendaags therapiegebouw voor psychiatrische patiënten
Beukenlaan 20 9051 Sint-Denijs-Westrem

Volta Restaurant ARCHIPL ARCHITECTEN EN WDB-ARCHITECTUURSTUDIO
OOST-VLAANDEREN
11:00-16:00
Culinair spinnerijcomplex
Nieuwewandeling 2 9000 Gent

Kapel van de Ontluiking ☆ TOM CALLEBAUT EN CINDY TERRY
VLAAMS-BRABANT
Enkel rondleidingen
Eeuwenoude verhalen achter een nieuw luik
Hendrik Placestraat 47 1702 Groot-Bijgaarden

Necropolis
VLAAMS-BRABANT
Monument van de stilte
Pastorijstraat / 3300 Tienen

Huis Brugge 51N4E
WEST-VLAANDEREN
13:00-18:00
Reflectie van een omgeving
Langerei 70 8000 Brugge

Militair Hospitaal Oostende BEEL & ACHTERGAEL EN GROEP 3 ARCHITECTEN
WEST-VLAANDEREN
Een vierde leven als wooncomplex
Godtschalckstraat 1 8400 Oostende

Postgebouw (CC De Grote Post) ☆ B-ARCHITECTEN
WEST-VLAANDEREN
Het voormalige postgebouw, ontworpen in 1945 door architect Gaston Eysselinck, is vandaag een bruisend cultuurcentrum
Hendrik Serruyslaan 18a 8400 Oostende

Stadhuis Bikmaüde ☆ ONO ARCHITECTUUR I.S.M. CALLEBAUT ARCHITECTEN
WEST-VLAANDEREN
10:00-17:00
Het stadhuis draait zich om
Grote Markt 6 8600 Diksmuide

Stadhuis Lo-Reninge ☆ NOAARCHITECTEN
WEST-VLAANDEREN
Enkel rondleidingen
Een goede buur zoekt naar verwantschap
Markt 11 8647 Lo-Reninge

F/a HERITA

Dag van de architectuur én Open Monumentendag

Architectenwoning Jozef Schellekens ☆ JOZEF SCHELLEKENS
ANTWERPEN
Het icoon voor modernistische architectuur in de Kempen
Steenweg op Mol 66 2300 Turnhout

Heilig Kruiskerk Willebroek MARC DESSAUVAGE
ANTWERPEN
Gered van de sloophamer en in afwachting van een nieuwe bestemming
Kapelstraat 8 2830 Willebroek

Jezuïetenkerk van Lier ☆ ARCHITECTENATELIER VERWILT-CAUTREELS EN BEECK & HERMANS ARCHITECTEN
ANTWERPEN
Nieuwbouw in aansluiting op buitenrenovatie
Gasthuisvest 52 2500 Lier

Kendall ☆ STRAMIEN
ANTWERPEN
info online
Oud maar duurzaam en energiezuinig
Brouwersvliet 29 2000 Antwerpen

Bezoek deze ontwerpbureaus!

Areal Architecten
ANTWERPEN
Albert Claudestraat 12
2018 Antwerpen

Collectief Noord architecten
ANTWERPEN
Enkel begeleide bezoeken
Lange Beeldekensstraat 104B
2060 Antwerpen

Frederic Vandonínck Wouter Willems architecten
ANTWERPEN
16u-20u
Begijnenvest 8
2000 Antwerpen

Poot architectuur
ANTWERPEN
Vrijheidstraat 32/15
2000 Antwerpen

Voet en De Brabandere
ANTWERPEN
10:00-16:00
Hopland 61
2000 Antwerpen

51N4E
BRUSSEL
13:00-18:00
Koning Albert II-laan (WTC I - 19de verdieping) 30
1000 Brussel

atelier tom vanhee
BRUSSEL
Enkel begeleide bezoeken
Bloemstraat 32 (niv 2)
1000 Brussel

noAarchitecten
BRUSSEL
Rondleiding om 11:00 en 15:00
Foppenstraat 16
1070 Brussel

SamynPartners
BRUSSEL
14:15-15:30
Waterloosesteenweg 1537
1180 Brussel

URA Yves Malysse & Kiki Verbeeck
BRUSSEL
10:00-12:00
Stalingradlaan 100
1000 Brussel

De Gouden Liniaal Architecten
LIMBURG
12:00-18:00
Bochtlaan 13
3600 Genk

BLAF architecten
OOST-VLAANDEREN
12:00-18:00
Poststraat 100
9160 Lokeren

De Smet Vermeulen architecten
OOST-VLAANDEREN
Apostelhuizen 9
9000 Gent

NERO architecten
OOST-VLAANDEREN
Enkel begeleide bezoeken
Sint-Markoenstraat 28
9032 Gent

Raamwerk
OOST-VLAANDEREN
Gouvernementsstraat 20
9000 Gent

Robbrecht en Daem architecten
OOST-VLAANDEREN
10:00-12:00 en 13:00-17:00
Lieremanstraat 64
9000 Gent

KPW Architecten
VLAAMS-BRABANT
Vital Decosterstraat 50
3000 Leuven

Voor alle laatste info: surf naar festivalvandearchitectuur.be

Bouwen? Er is al genoeg!

OPINIESTUK DOOR DIMITRI MINTEN & TIM VEKEMANS

Is een volledige bouwstop het enige wat rest in de strijd tegen onze uitbreidingsobsessie? ‘Niet-bouwen mag niet gelijk zijn aan niets-doen’, zeggen de ontwerpers van RE-ST en Baukuh.

Vlaanderen graaft zich steeds dieper in een ruimtelijke crisis in. We moeten dringend duurzaam omgaan met ruimte en dus radicaal anders gaan bouwen. Een volledige bouwstop is vandaag misschien nog een radicaal idee, maar morgen kan het, bij ongewijzigd beleid, noodzakelijk worden. Met zijn kunstwerk ‘Laatste Steen van België’ bekritiseerde Luc Deleu 35 jaar geleden al dat het land overspoeld werd door ondoordachte bouwsels die ten onrechte doorgaan voor architectuur. Hij vergelijkt onze bouwtraditie met een tafel waarop alles kan – het drama van het platte vlak dat nauwelijks fysieke of mentale obstakels opwerpt. Misschien is het moment gekomen om te erkennen dat onze bouweconomie één van de meest ecologisch vervuilende sectoren is, en wordt het tijd om haar radicaal te transformeren.

‘Morsen met schaarse ruimte is een onverantwoorde luxe.’

No is More!

Morsen met schaarse ruimte is een onverantwoorde luxe. Ze legt een te grote hypotheek op de toekomst. Bouwen, als economische motor, leidt, al dan niet bewust, tot overmatige ruimteconsumptie en botst zo met dwingende ecologische en sociale vragen. Er is al genoeg. Dat moeten alle gebruikers van de ruimte en alle architecten inzien. Aan het begin van de 21ste eeuw erven we immers veel meer gebouwd patrimonium dan welke generatie ooit tevoren. Het is een maatschappelijke opgave, en meteen ook een ontwerpopgave, om te leren omgaan met de vergrijzing daarvan. Eerder dan nieuw aanbod te produceren, moeten ruimtelijke ontwerpers het binnen het bestaande patrimonium zoeken.

‘Niet-bouwen’ is de ontwerpattitude die ruimte beschouwt als een eindige grondstof. Waarom zou niet-bouwen het bouwen niet voorafgaan? Nog te vaak bieden we amper weerstand tegen de verleiding van het nieuwe als vervulling van (ruimtelijke) behoeften. De Engelse architect Cedric Price (1934–2003) suggereerde dat architectuur niet per se het probleem oplost. Een bekende anekdote spreekt boekdelen. ‘Maybe you don’t need a new house. Maybe you need to leave your wife’, was zijn raad aan de man die met zijn vrouw een woning wilde bouwen. Controversieel? Wellicht. Maar ook inspirerend voor architecten die aansluiting zochten bij de toenmalige tijdgeest.

‘Niet-bouwen is niet hetzelfde als niets doen. Het is een ander woord voor “anders werken”.’

Dit is een onderdeel van ‘Pleidooi voor niet-bouwen’. Lees het volledige blogbericht en andere opiniestukken in onze online Gazet. Surf naar festivalvandearchitectuur.be

Geschreven door:
Dimitri Minten & Tim Vekemans
Dimitri Minten en Tim Vekemans richtten in 2010 het atelier voor architectuur en onderzoek RE-ST op, dat gevestigd is in Antwerpen.

Niet-bouwen in de praktijk

Het Klein Seminarie in Hoogstraten concludeerde zelf dat zijn ruimtelijke noden beter gelenigd konden worden binnen het bestaande historische patrimonium dan in nieuwbouw. Tijdens de procedure bleek dat de scholencampus zelfs kampt met een historisch gegroeide overmaat aan gebouwen en open ruimten. Deze analyse opende de ogen van de directie.

Als ontwerpers (Re-st i.s.m. Baukuh) geven Minten & Vekemans, in samenspraak met de opdrachtgever, gaandeweg vorm aan een zo zinvol mogelijke invulling van de beschikbare ruimte met zowel schools als buitenschools gebruik. Ze zetten diverse ruimtes weer op de mentale kaart van de gebruikers door dieper na te denken over de (huidige) behoeften van de school. Zo definieerden ze de centrale speelplaats als hét kapitaal van de school, terwijl het tot dan toe zelden ervaren werd als het échte centrum van de site. Binnen het jaar begon de dynamiek rond de speelplaats, die vanaf nu werd beschouwd als ‘forum’ van de school, te veranderen. Samen met haar leerlingen deed de school een wereldrecordpoging om de grootste woordenpuzzel ooit te maken op dat plein.

Foto: Luc Deleu

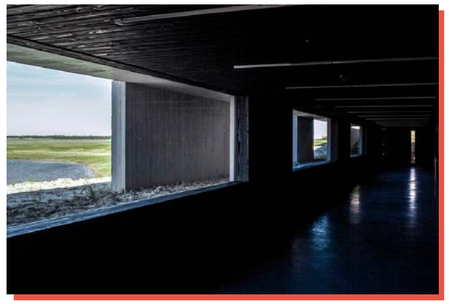

Foto: Coussée & Goris architecten

Ambassadeur

Liesa Van der Aa

Liesa Van der Aa brengt op het Festival met haar gloednieuwe muziektheatergezelschap One Trick Pony, haar compositie *Autobahn Utopia* in primeur. Haar favoriete gebouw op de Dag van de architectuur bevindt zich in het Zwin in Knokke.

Het Zwin Natuur Park

‘Ik ben geen stadsmens en toch leef, woon en werk ik in een stad. Als kind liep ik school in het centrum van Brussel, maar woonde in een huis gelegen tussen bossen en velden. Alle muziek die ik tot nu toe schreef zoekt contrasten of gelijkenissen tussen dromerige natuurlandschappen en de betonnen wereld van een stad. De architecten die een nieuw bezoekerscentrum ontwierpen voor het Zwin, hielden rekening met de nederigheid ten opzichte van de natuur. Ze beoogden een zo min mogelijke aanwezigheid. Omdat de vorm gelinkt werd aan het ontwerp van bunkers, representeert het gebouw simpelweg “de mens”: een wezen dat nogal brutaal op de wereld inslaat. Architectuur verwerkt in het natuurlandschap, beschermd voor en door de mens, lijkt me boeiend vanuit dit laatste standpunt. Die clash is ook verwerkt in *Autobahn Utopia*. De muziek verklankt de autostrade vanuit een utopisch standpunt. Als was het een onmogelijke poging tot stilte.’

Het vogel- en natuurreservaat Het Zwin is een beschermd natuurgebied op de grens tussen Vlaanderen en Nederland. De provincie West-Vlaanderen en het Agentschap Natuur en Bos organiseerden een wedstrijd voor de natuurherinrichting van het park en het ontwerp voor een nieuw bezoekerscentrum met een uitkijkloggia. Een team onder leiding van Coussée & Goris architecten won de opdracht omdat de horizontale structuur van hun ontwerp perfect geïntegreerd werd in het landschap. Klaas Goris omschrijft het als ‘een nederigheid ten opzichte van de natuur’.

ZO 10
Het Zwin
WEST-VLAANDEREN - ZIEN
10:00 - 18:00
Ontwerpers: Coussée & Goris architecten i.s.m. GAFPA
10:00: Extra: rondleidingen en gratis toegang tot eerste verdieping en panoramatoren
Het aantal inschrijvingen is beperkt.
Vooraf inschrijven is verplicht
Tickets en toegangsprijs: 10 euro via zwin.be tot de dag voor het bezoek via zwin.be of 12 euro de dag zelf aan de kassa
Meer info op festivalvandearchitectuur.be en zwin.be
Léon Lippensdreef 8, 8300 Knokke

Meer info over de voorstelling *Autobahn Utopia* van Liesa Van der Aa & One Trick Pony op pagina 20.

Onvoltooid verleden

Een vlugschrift over architectuur en erfgoed

De Dag van de architectuur valt deze editie voor het eerst samen met Open Monumentendag, en dat is niet toevallig. Het onderscheid tussen erfgoed en eigentijdse architectuur is aan het vervagen. Renovatie- en restauratieprojecten, de transformatie en herontwikkeling van leegstaande gebouwen en terreinen, verdichtingsoperaties en reparaties aan het stedenbouwkundige weefsel vormen een steeds groter deel van de architectuurproductie. Zeker de helft van de projecten die in het laatste Architectuurboek Vlaanderen zijn opgenomen, grijpt in de bestaande gebouwde omgeving in. De toekomst van de stad wordt in toenemende mate bepaald door wat er al is.

Om het grote vraagstuk waar de bestaande gebouwenvoorraad ons mee confronteert op te lossen, is inventiviteit nodig. Inventiviteit die gepaard gaat met durf, de bereidheid om het experiment aan te gaan en risico te nemen. Het vlugschrift *Onvoltooid verleden* van het Vlaams Architectuurinstituut onderzoekt aan de hand van negen stellingen de nieuwe verhouding tussen erfgoed en eigentijdse architectuur.

Gratis te verkrijgen in deSingel tijdens het Festival van de architectuur.

Colofon

Het Festival van de architectuur is een initiatief van het Vlaams Architectuurinstituut vzw.

Directeur:
Christoph Grafe
Projectleider:
Rosan Meijer
Communicatie en promotie Festival van de architectuur:
Karen Vandereycken
Communicatie en PR Vlaams Architectuurinstituut:
Egon Verleye
Sponsoring:
Liliane Vandenheede
Redactie:
Rosan Meijer, Karen Vandereycken, Egon Verleye, Mathilde Breukink, Anna Van Oekelen
Eindredactie:
Michiel Leen
Vormgeving bijlage:
Stino Peeters, We make.

Website en grafische vormgeving promotie:
We make.
Projectmedewerkers:
Anna Van Oekelen, Mathilde Breukink, Els De Schutter, Lin Parms, Heleen De Koster
Overige medewerkers Vlaams Architectuurinstituut:
Sofie De Caigny, Bart Tritsmans, Marion Witteveen, Ilse Degerickx, Wim Lowet, Kristýna Lhotková, Bart Decroos, Nina Serulus, Ellen Van Impe, Miriam Vervliet, Patrick Van Lancker
Campagnebeeld:
Jasper Léonard
Oplage bijlage:
125.000 exemplaren
Verantwoordelijke uitgever: **Christoph Grafe, directeur Vlaams Architectuurinstituut, Jan Van Rijswijcklaan 155, 2018 Antwerpen**

Vlaams Architectuurinstituut
Het Vlaams Architectuurinstituut (VAi) is het sectorinstituut voor hedendaagse architectuur in Vlaanderen. Het is ons streefdoel om het publiek attent te maken op het belang van een goed ontworpen leefomgeving, om het maatschappelijke debat omtrent het ontwerp van gebouwen en steden te stimuleren en om kennis over architectuur te verspreiden. We zijn het voornaamste aanspreekpunt voor informatie omtrent Vlaamse architectuur en actuele ontwikkelingen in het architecturale beleid in Vlaanderen. Als sectorinstituut bieden wij een platform aan voor iedereen die wil bijdragen aan de ontwikkeling van de architectuurcultuur. Het VAi organiseert tentoonstellingen, lezingen, debatten en architectuurreizen, brengen publicaties uit en coördineert evenementen, zoals het tweejaarlijkse Architectuurboek Vlaanderen en het Festival van de architectuur. Bovendien vertegenwoordigt het instituut Vlaanderen op internationale evenementen zoals de Architectuurbiënnale in Venetië en beschikt het over een netwerk van architectuurinstituten in Europa en wereldwijd.

Vlaams Architectuur instituut
Jan Van Rijswijcklaan 155
2018 Antwerpen
info@vai.be
T +32 (0)3 242 89 70
www.vai.be

Architectuurtentoonstelling
Dom Hans van der Laan
Een huis voor de geest
13.10.2017 – 14.01.2018
www.vai.be
Vlaams Architectuur instituut
deSingel

Bedankt!

Het Festival van de architectuur wordt betoelaagd door de Vlaamse Overheid en mede mogelijk gemaakt door deze partners.

Met dank aan Hoofdsponsors: **Bulo, Gyproc Saint-Gobain, Modular Lighting Systems, Reynaers Aluminium, Nationale Loterij**
Sponsor: **Niko**
Vrienden: **Desso, Schindler**
Mediapartners: **De Standaard, Klara, Architectura, A+ Architecture in Belgium, ArchiNed**
Naturasponsors: **Slow Cabins, Duvel**
Een organisatie van het Vlaams Architectuurinstituut en deSingel Internationale Kunstcampus
In samenwerking met: **Beroepsvereniging voor architecten, Herita, Team Vlaams Bouwmeester, agentschap Onroerend Erfgoed, Panama Events, Veilinghuis Bernaerts, Endeavour, Wauw Architectuurgidsen, Das-KULTURforum, Goethe Institut, Secret Cinema, Extra City, De Veerman, Orfeo Producties, CVAa, Architectuurarchief Provincie Antwerpen, Permeke Bibliotheek, Stad Antwerpen, De Vlaamse Waterweg, Team Stadbouwmeester Antwerpen, Provincie Antwerpen, Liesa Van der Aa & One Trick Pony, Lucinda Ra & Sofie Van der Linden, Rosa Ensemble & Daniel Cross, Time Circus, HERMESensemble, E-XXI (Koninklijk Conservatorium Antwerpen), deCompagnie, Ar-tur, Openluchtmuseum Bokrijk, Fotomuseum, Red Star Line museum, Róza El-Hassan, M HKA, MAS, Archixplore, ConstructLab, Expeditie De Stad, Cyclant Tours, City3, ICAMT, FARO & ICOM-België, Stad Genk, C-mine, Architectuurwijzer, Gemeente Zwijndrecht, Rocio Forero, Invitro, Kunst in Huis, BC architects & studies**
Dankzij de medewerking van deze culturele partners, provinciale en stedelijke besturen en artiesten, maar ook aan alle organisaties, privé eigenaars en ontwerpbureaus die deelnemen aan de Dag van de architectuur, schenkers voor de veiling, gastbloggers, sprekers, fantastische ploeg vrijwilligers... en aan al wie een bijdrage leverde maar niet specifiek in deze lijst vermeld staat: hartelijk bedankt, jullie maken deze eerste editie van het Festival van de architectuur mede mogelijk: **Leo Van Broeck, Stéphane Beel, Inge Bertels, Olivier Goethals, Moritz Küng, Michiel Vandevelde, Anne-Julchen Bernhardt, William Mann, Pepijn Kennis, Kristiaan Borret, Stefanie Everaert, Tom Callebaut, Rob Van de Velde, Lode Waes, Koen Van Synghel, Hanne Van Gils, Lionel Devlieger, Bram Soli, Laurens Bekemans, Nicolas Coeckelberghs, Johannes Robbrecht, Hilde Daem, Peter Bernaerts, Liesa Van der Aa, Thibaud Verleye, Jasper Léonard, Sven Gatz, Christian Rapp, Filip Canfyn, Dimitri Minten, Tim Vekemans, Denis Dujardin, Marc Dubois, Lieven De Cauter, Jerry Aerts, Bert De Backer, Bart Lens, Koen T'sijen, Hans Leinfelder, Seppe De Blust, Vincent Wilms, Dirk Laureys, Kirsten Hannema, Architects in motion, Caroline Voet, Michiel De Cleene, Stijn Bollaert, KOMAAN architecten, low architecten, murmuur architecten, BOB361 architects, HUB architecten, Bovenbouw architectuur, noAarchitecten, Dierendonckblancke Architecten, architecten de vylder vinck taillieu, Eagles of Architecture, Els Claessens & Tania Vandenbussche, URA, Robbrecht en Daem architecten, Wim Goes Architectuur, Organization for Permanent Modernity, Bogdan & Van Broeck, ...**

Foto: Filip Dujardin

Linkeroever: een toekomst voor de stad

DOOR CHRISTIAN RAPP

Linkeroever is uniek binnen Antwerpen, binnen Vlaanderen, maar zelfs ook binnen Europa. De toekomstige ontwikkeling van Linkeroever wordt een belangrijk vraagstuk.

Geschreven door:
Christian Rapp

Christian Rapp is architect en huidig stadsbouwmeester van Antwerpen.

Eenmaal je de weg kent in Antwerpen, kom je in aanraking met een grote variatie aan stedelijke ruimtes. Die omgevingen zijn het resultaat van een verloop van eeuwen. Wat min of meer organisch ontstond in de Middeleeuwen werd flink aangepakt in de Gouden Eeuw. Daarna volgden in de negentiende en twintigste eeuw nog meer drastische transformaties. De stad veranderde en breidde flink uit. Van al deze ontwikkelingen bleven sporen achter. De verscheidenheid die zo ontstond is op zichzelf een kwaliteit die Antwerpen deelt met veel andere steden, in het bijzonder met de steden die net als Antwerpen aan de oevers van een rivier tot wasdom kwamen. Antwerpen is een typisch West-Europese stad, maar ook een stad met eigenaardigheden die je elders niet zomaar zult aantreffen. Weinig andere steden hebben bijvoorbeeld zo'n bijzonder gebied als Linkeroever. Linkeroever is uniek binnen Antwerpen, binnen Vlaanderen, zelfs binnen Europa. Hoe komt dat? Het heeft zonder twijfel te maken met de historische feiten die zich hier hebben afgespeeld, die hebben geleid tot een landschap dat je niet meteen op ordelijkheid of samenhang kunt inschatten.

Deze onderontwikkeling van Linkeroever is tegelijkertijd haar sterkte en haar zwakte. Het is een gebied met relatief weinig bebouwing en veel groene, open ruimte, waardoor het de enige plek in de stad is waar het landschap echt voelbaar wordt. Linkeroever biedt een ontspannen stedelijkheid die in de historische binnenstad ontbreekt. Tegelijkertijd bevatten de groene ruimtes zelf maar weinig ecologische en landschappelijke kwaliteiten, terwijl ze ook weinig stedenbouwkundige betekenis hebben voor de stad. Het is een deel van Antwerpen dat nog stad moet worden. Met het oog op de potentiële kwaliteiten, zowel voor Linkeroever als voor de hele stad, en met het idee van een opkomende bevolkingsgroei in gedachten, wordt de toekomstige ontwikkeling van Linkeroever een belangrijk vraagstuk. In 2016 schreven we daarom een internationale ideeënwedstrijd uit om op zoek te gaan naar visies voor de stad, waarbij Linkeroever de sleutel vormt om anders naar Antwerpen als geheel te kijken.

> 'Aan Linkeroever is veel te ontdekken, juist omdat het gebied een gebrek heeft aan een georganiseerde stedelijkheid: het is een gebied in wording.'

Het doel? Allereerst: een grondige kennismaking mogelijk maken met een gebied dat er misschien rommelig uitziet, maar dat bij nader inzien precies de goede plek kan zijn voor een nieuw soort stedelijkheid. We gaan op zoek naar *Leitbilder* – beelden die een visie voor de stad tonen en de toekomstige ontwikkeling ervan kunnen begeleiden. De doelstelling van die visie is dubbelzinnig, dan kan niet anders. Ze moet een vast kader bieden, maar evenzeer flexibel genoeg zijn voor behoeften en interpretaties die verderop in de tijd urgent worden, maar die we nu nog niet kennen. De uitkomsten van de ideeënwedstrijd zijn dan ook uitdrukkelijk bedoeld om de gedachten aan te scherpen van de partners, die ik voor ogen heb om vanaf nu samen mee op te trekken. De overheid is er om met ideeën te komen en projecten te initiëren waarmee Linkeroever in beweging komt. We nodigen daarnaast de marktpartijen uit om samen met ons de mogelijkheden te verkennen – en Linkeroever binnen jaren tot een glanzende casus te maken van nieuwe stedelijkheid.

Vijf winnaars

Uit een groot aantal inzendingen selecteerde de jury vijf winnende inzendingen die inhoudelijk én beeldend een sterke visie voor Linkeroever uitdragen.

- Albers + Vogt + Arup
- Carlo Moccia + Uwe Schröder + Wim van den Bergh
- DOGMA
- Graeme Maessie + Sutherland Hussey Harris + Avantgarden + Aecom
- De Urbanisten

> 'Met een internationale ideeënwedstrijd gaan we op zoek naar visies voor de stad, waarbij Linkeroever de sleutel vormt om anders naar Antwerpen als geheel te kijken.'

IDEEËNWEDSTRIJD LINKEROEVER

Sprong over de Schelde

In de traditie van de grote internationale ideeënwedstrijden over stadsontwikkeling in Antwerpen, lanceerde de Antwerpse stadsbouwmeester Christian Rapp begin 2017 een ideeënwedstrijd over de toekomst van Linkeroever. Het gebied kent een indrukwekkende planningsgeschiedenis met als hoogtepunt de ontwerpwedstrijd van 1933. De modernistische plannen van toen gingen verder dan het intekenen van nieuwe straten en pleinen; ze wilden de uitdrukking zijn van een nieuwe samenleving. Vandaag is de tijd van totalitaire planning voorbij. De ingezonden ideeën zijn geen blauwdruk voor een nieuwe toekomst, maar zetten in op ruimtelijke strategieën om tot een duurzame transitie te komen: van de ontwikkeling van productieve landschappen tot een radicale herdenking van het modernistische gedachtegoed. De teams pleiten bovendien voor aandacht voor de culturele processen die een transformatie mogelijk maken.

Een toekomst voor Linkeroever

In de tentoonstelling 'Sprong over de Schelde' worden de 14 geselecteerde ideeën getoond. Door de verscheidene ontwerpen samen te presenteren, kunnen allerlei verbanden worden gelegd. Tijdens het Festival van de architectuur werpt deze tentoonstelling in deSingel een blik op de mogelijke toekomst van Linkeroever. In het kader van deze tentoonstelling vindt op donderdag 14 september een internationaal symposium plaats. Het symposium wil het vraagstuk van Linkeroever en de bijhorende problematiek van de modernistische stedenbouw in de eenentwintigste eeuw verder uitdiepen. Aan de hand van de case study van Linkeroever wordt een verzameling nationale en internationale sprekers uitgenodigd om te reflecteren over de staat van architectuur en stedenbouw, in al haar facetten, en zo het modernistische ideeëngoed de eenentwintigste eeuw binnen te loodsen.

Uitdagingen

Tijdens de lezing deelt een internationale spreker zijn visie op de stad van de eenentwintigste eeuw. De inzendingen van de ideeënwedstrijd zijn daarbij het uitgangspunt voor een reflectie over toekomstige stedenbouwkundige uitdagingen. Niet enkel die op Linkeroever, maar die van de hedendaagse stad in het algemeen.

Foto: Michiel De Cleene

do **14**
Symposium & Avondlezing
ANTWERPEN - HOREN
Symposium: 14:00 - 18:00
Avondlezing: 20:00 - 22:00
Beide activiteiten zijn gratis. Reservatie is wel verplicht.
Meer info en tickets op festivalvandearchitectuur.be
deSingel Internationale Kunstcampus
Desguinlei 25
2018 Antwerpen

vr **8** ↓ zo **30**
Tentoonstelling
ANTWERPEN - ZIEN
Doorlopend te bezoeken | Gratis
Tentoonstelling: wandelgangen deSingel.
Meer info op festivalvandearchitectuur.be
deSingel Internationale Kunstcampus
Desguinlei 25
2018 Antwerpen

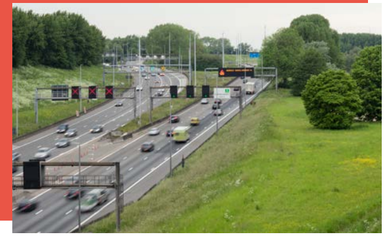

Foto: Stefanie Claes

Grondwerk

GRONDWERK

'Grondwerk' is een driedaagse voorstelling rond precair wonen van Lucinda Ra, een collectief van jonge kunstenaars uit het theater, de muziek en de beeldende kunst met een uitgesproken sociaal engagement. Zij willen expliciet buiten de gangbare ordening der dingen opereren. Voor hen is kunst immers niet alleen een vorm van troost en onderkomen, maar ook de mogelijkheid tot het zoeken en vinden van oplossingen.
De makers verzamelen in sociale woonwijken in Gent en Antwerpen verhalen van mensen die leven in precaire omstandigheden. De vaste kern van Lucinda Ra wordt voor de gelegenheid aangevuld met beeldend kunstenares Sofie Van der Linden, danseres Sarah Sampelayo en scenograaf Sven Rooftthooft.
'Grondwerk' trapt af op vrijdag 15 september en wordt een soort meerdaags minifestival met performances, lezingen, een expo en een fanfareconcert. Het centrale thema: de zoektocht naar een sociale stad waar meer uitwisseling is tussen mensen, waar meer verhalen met elkaar gedeeld worden.

Deze voorstelling is een coproductie met deSingel.

vr **15** ↓ zo **17**
Grondwerk
ANTWERPEN - ZIEN
Vrijdag 15 september: 20:00u
zaterdag 16 september: 15:00u
zondag 17 september: 15:00u
Toegangsprijs: **Neem per persoon 250 gram groenten mee.**
Kunst, keuken en muziek zijn doorlopend.
Reserveren is verplicht. Tickets en info via festivalvandearchitectuur.be of desingel.be
deSingel Internationale Kunstcampus
Desguinlei 25
2018 Antwerpen

AKASHA

Akasha

a brief theatre of everything

In het ruimtelijk concert **'Akasha – a brief theatre of everything'** brengt regisseur en componist Daniel Cross samen met het Rosa Ensemble de pseudowetenschappelijke *theory of everything* van filosoof en futuroloog Ervin Laszlo op de bühne. Volgens Laszlo is er sprake van een alomvattend informatieveld van waaruit het heelal te lezen is. De hindoes noemen het 'akasha'.
In dat geheugenveld waarin verleden, heden en toekomst verborgen liggen begint de voorstelling. Een alwetende verteller wijdt het publiek in in het begrip akasha. Daarbij hoort prachtige muziek: er klinken ruistonen, langgerekte viool-klanken en hier en daar herken je een geluidje uit 'Star Trek'. Alle woorden worden door meerdere stemmen uitgesproken of herhaald. Het geheel klinkt soms vervreemdend blikkerig. Aliens? De meerstemmige zang is uitdagend en heeft een loepzuivere timing.
'Akasha' speelt met de scène als een ruimte zonder tijd en plaats. De première was één van de hoogtepunten van Operadagen Rotterdam 2016.

Deze voorstelling is een coproductie met deSingel.

vr **15**
Akasha
ANTWERPEN - ZIEN
20:00 - 21:00
Prijs: € 20 (basis) - € 15 (-25/65+) - € 8 (-19 jaar)
Valt onder het aanbod voor deSingel abonnees (scenische concerten & creaties)
Tickets en info via festivalvandearchitectuur.be of desingel.be
deSingel Internationale Kunstcampus
Desguinlei 25
2018 Antwerpen

Foto: Ed Jansen

Foto: Architectuurarchief Provincie Antwerpen

WERF!

Foto: Architectuurarchief Provincie Antwerpen

WERF!

Foto's uit het architectuurarchief

Gelieve de werf te betreden!

Werp een blik achter de schermen van de stad. Ontdek ongeziene gezichtspunten en skeletten van gebouwen waarvan we vandaag alleen de afgewerkte buitenkant kennen, sta oog in oog met de eigenlijke bouwers. Het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa) en het Architectuurarchief Provincie Antwerpen tonen een verrassende selectie bouwwerffoto's uit het Architectuurarchief. Behalve architecten en andere ontwerpers hebben ook bouwbedrijven, aannemers, werfleiders en vaklui een enorme impact op de gebouwde omgeving. Eens het stof van de werf is gaan liggen, verdwijnen de werkelijke bouwers in de plooien van de geschiedschrijving.
De tentoonstelling WERF! toont deze bouwers in actie en geeft hen een gezicht. Ze put uit de rijke collectie werffoto's van het Architectuurarchief Provincie Antwerpen en biedt een unieke blik op de bouwwerven van bekende en minder bekende Antwerpse gebouwen uit de twintigste eeuw.

vr **8/9** ↓ zo **5/11**
WERF!
ANTWERPEN - ZIEN
ma-do: 10:00 - 20:00
vr-za: 10:00 - 17:00
zo: 10:00 - 14:00
gratis
Bibliotheek Permeke
De Coninckplein 25-26
2060 Antwerpen

Avondlezing: Werp een blik achter de schermen van de stad

Op vrijdag 15 september 2017 geeft prof. Inge Bertels (VUB) een lezing rond historische bouwwerven, aannemers en fotografie in het Auditorium van de Permekebibliotheek in Antwerpen.

vr **15**
Avondlezing
ANTWERPEN - HOREN
20:00 - 22:00 | Gratis
Reserveren wel verplicht.
Tickets via CVA.a.be of Permeke.org
Bibliotheek Permeke
De Coninckplein 25-26
2060 Antwerpen

dS De Standaard EXPOSEERT

THE SUMMER OF LOVE 50 JAAR LATER

FOTO-TENTOONSTELLING IN FORT NAPOLEON OOSTENDE

08.07—— 01.10.2017

USA. California. 1968. Venice Beach Rock Festival. ©Dennis Stock / Magnum Photos

20 FOTOGRAFEN DIENEN DE SIXTIES VAN ANTWOORD

JIMMY KETS JAN ROSSEEL MICHIEL HENDRYCKX GERT VERBELEN
SÉBASTIEN VAN MALLEGHEM KATRIJN VAN GIEL KRISTOF VADINO
ALEXANDER MEEUS FRED DEBROCK KAAT PYPE GERT JOCHEMS
LIEVE BLANCQUAERT SEBASTIAN STEVENIERS FREDERIK BUYCKX
IVAN PUT MAROESJKA LAVIGNE WOUTER VAN VAERENBERGH
BRECHT VAN MAELE MAGNUM PHOTOS

INFO & TICKETS STANDAARD.BE/ZOMEREXPO

‘Architectuur uit haar *comfort zone* lokken’

TEKST: ANNA VAN OEKELEN EN MATHILDE BREUKINK

Hanne Van Gils is de geknipte persoon om het Festival van de architectuur breder te kaderen. Niet alleen door haar positie bij het Departement Omgeving, maar ook door het enthousiasme dat ze tijdens het gesprek uitstraalt. Haar vurige pleidooi voor meer creatieve zielen onder de ambtenaren openbaart het potentieel dat de Vlaamse ruimte vandaag nog te bieden heeft.

H/g Hanne Van Gils

OPLEIDING:
- Architectuur Henry van de Velde-instituut Antwerpen
- Human Settlements KU Leuven

WERKERVARING:
- Osar
- Departement Omgeving (tot voor kort Ruimte Vlaanderen)

RECENTE PROJECTEN:
- We kopen samen den Oudaan: collectief dat met het onderzoeksproject *De burger als ontwikkelaar* een pleidooi hield voor projectontwikkeling met maatschappelijke meerwaarde.
- Hanne’s partner, Maarten, is vennoot bij ontwerpbureau Ndvr, dat gespecialiseerd is in ruimtelijke strategieën en participatie. Zij organiseren de Summer School van het Festival van de architectuur.

F/a Hoe heb je de overstap van een ‘klassieke’ architectuurpraktijk (Osar) naar een beleidsorgaan (Departement Omgeving) ervaren?

H/g ‘Soms mis ik de snelheid van een ontwerpbureau, maar omwille van mijn architecturprofiel krijg ik verrassend veel ruimte voor experiment en inhoud. Ik hecht veel belang aan de maatschappelijke missie. Ik pleit voor meer creatieve mensen bij de administratie! Ontwerpend onderzoek, dat het mogelijk maakt om verschillende ideeën te onderzoeken en uit te werken, als verbeelding van de toekomst, is bijvoorbeeld een enorm belangrijk aspect binnen onze gebiedsgerichte beleidsvorming.’

F/a Wat betekent geïntegreerde gebiedsontwikkeling?

H/g “‘Onze Vlaamse ruimte valt stilaan te vergelijken met een oververzadigde en overgevoelige lever”, zegt Hans Leinfelder op de festivalblog. De confrontatie van deze complexe Vlaamse context met *global challenges* zoals klimaatopwarming en nieuwe energievormen maakt dat we ons andere vragen moeten stellen. Het gaat niet meer over bouwen, maar eerder over omgaan met leegstand, sloop, de onbebouwde ruimte, recyclage en denken op lange termijn.’
‘De tijd is gekomen om gebiedsgericht te werken: proactief in een stad of regio op zoek gaan naar de specifieke noden, om vervolgens de krachten te bundelen en de gewenste ontwikkelingen uit te voeren. Het gaat dus niet om letterlijk bouwen, maar wel over een maatschappelijke processoering met samenwerking als sleutel tot succes.’

F/a Jij betrok de overheid bij het project We kopen samen den Oudaan. Vormt Departement Omgeving een meerwaarde binnen dergelijke experimenten?

H/g ‘Ik wist dat zij zich toelegden op het niet verder aansnijden van de open ruimte en dat ze leegstaande gebouwen en terreinen beter willen benutten. De deelname aan zo’n initiatief is voor Departement Omgeving een buitenkans: onze strategische beleidsmakers konden tijdens de workshops haast incognito in gesprek treden met projectontwikkelaars, huisvestingsmaatschappij AG Vespa, erfgoedautoriteiten, vastgoedexperten en burgers. Bovendien houden we via zulke experimenten een vinger aan de pols in de samenleving, want vaak krijgen administraties het verwijt dat ze in een ivoren toren zitten.’

F/a Maakt architectuur een mooiere stad of een betere samenleving?

H/g ‘Goede architectuur heeft een positieve impact op hoe we als mensen omgaan met elkaar en onze omgeving. Voorbij het louter esthetische aspect kijkend, hadden we met een project zoals We kopen samen den Oudaan ook een maatschappelijke missie. Een centraal gelegen, monumentaal gebouw dat voor de leeuwen wordt gegooid… Dat kan toch niet? Wat kunnen we doen met de gebouwde ruimte, zonder dat we meer moeten bouwen? Hoe kunnen we inzetten op wat er al is? Grote gebouwen zoals de Oudaan herprogrammeren kan volgens mij echt een verschil maken voor een stad, een wijk, een samenleving.’

F/a Hoe bestand is architectuur tegen de tijd?

H/g ‘Ons groeiende gebrek aan ruimte dwingt om bewuster om te gaan met wat we nog hebben. Daarbij mogen we niet over het hoofd zien dat sommige architectuur een fysieke houdbaarheidsdatum heeft. Het gaat niet over bouwproductie of “meer bouwen”. Het gaat over “meer dan alleen bouwen”. Misschien moeten we architectuur zelfs durven zien als “niet meer bouwen”.’

F/a Vind je het Festival van de architectuur een waardevol initiatief?

H/g ‘Zeker! Het festival lokt de architectuur uit haar comfortzone. Zo worden we gedwongen om voorbij de *usual suspects* te kijken. Hopelijk groeit het respect voor de gebouwde ruimte bij het publiek en de bezoekers, en voor de rol van architectuur en ontwerp. Ik geloof dat het festival daarvoor heel belangrijk kan zijn.’

Reporter

Mathilde Breukink

Mathilde (23) is studente Burgerlijk Ingenieur Architectuur (optie architectuurontwerp) aan de KU Leuven. Samen met haar collega-studenten architectuur en stedenbouw selecteerde ze de meer dan honderd locaties die tijdens de Dag van de architectuur hun deuren openen. Het bijhorende blogbericht van haar hand, ‘Tijdelijk van belang’, kan je lezen op onze website. Mathilde, die in Hemiksem bij Antwerpen woont, ondersteunt deze zomer ook het festivalteam en trok erop uit als reporter voor deze bijlage. Haar droomreisbestemming is Tibet en haar grootste wens is om ooit een front-rowplaatsje te bemachtigen bij een mododéfilé van Chanel.

Foto: www.jozefschellekens.be

Ambassadeur

Thibaud Verleye

Thibaud is 12 jaar en volgde de workshop ‘De gelaagde stad’, georganiseerd door De Veerman tijdens de finissage van ‘Find myself a city to live in. De Smet Vermeulen architecten’.

Mijn Dag van de architectuur Architectenwoning Jozef Schellekens

‘Deze woning zou ik heel graag bezoeken. Met mijn broertje Emil, mijn mama en mijn papa woon ik in een modernistische woning uit de periode rond 1965. Dat is een huis waarvan mensen vinden dat het geen dak heeft. Ons huis heeft namelijk een bijna plat dak. Toen ik dat in het eerste leerjaar tekende, vond mijn juf dat zoiets geen huis is. Daarom vind ik modernistische huizen heel interessant omdat ze wat anders zijn dan huizen met “echte” daken.’
‘De woning van architect Jozef Schellekens ziet er op de foto zo anders uit dat ik heel benieuwd ben om het huis aan de binnenkant te kunnen zien. De ramen zijn heel bijzonder en heel anders dan die van de meeste huizen in mijn dorp. Ze zijn heel groot en heel anders van vorm, zodat ik denk dat de kamers in het huis ook heel anders moeten zijn.’

Het icoon voor modernistische architectuur in de Kempen

Jozef Schellekens introduceerde in de jaren 1930 het modernisme in de Kempen en effende zo het pad voor het modernisme van de Turnhoutse School in de jaren 1960. Deze stroming wordt gekenmerkt door sobere en geometrische vormen waarin functie primeert. De woning die Jozef Schellekens voor zichzelf ontwierp, is inmiddels een beschermd monument. Het gebouw en het interieur zijn nog voor 95% in de originele staat. Ontdek het op 10 september tijdens de Dag van de architectuur.

Ontwerper: Jozef Schellekens F/a HERITA

zo 10 **Woning Jozef Schellekens**
ANTWERPEN - ZIEN
10:00 - 18:00
Meer info op festivalvandearchitectuur.be
Steenweg op Mol 66, 2300 Turnhout

Op zondag 10 september is het dubbel feest! Vlaanderen viert naast de Dag van de architectuur ook Open Monumentendag. Omdat hedendaagse architectuur en monumentaal erfgoed dikwijls hand in hand gaan, ontdek je op een 20-tal plekken in Vlaanderen de geslaagde combinatie tussen oude en nieuwe architectuur. Surf naar één van deze websites voor het volledige aanbod.

Kinderen baas

Hoe zou de stad er uitzien als jij hem mocht bedenken? In het **Architelier** van De Veerman gaan gezinnen samen aan de slag om hun ideale leefomgeving te creëren. In **‘De gelaagde stad’** ontdekken kinderen vanaf 12 jaar laag per laag hoe een stad functioneert. Maar ook het uitzonderlijke gebouw waarin we ons vandaag bevinden blijft niet onopgemerkt. Stel samen een **ruimtelijk belevingsparcours** op en neem de anderen later op de dag mee op ontdekkingstocht in deSingel. Kunsteducatieve vereniging De Veerman ontwikkelde deze verschillende workshops speciaal voor het Festival van de architectuur.

zo 17 **Workshops**
ANTWERPEN - DOEN
Architelier: 10:00 - 12:00 | 13:00 - 15:00 | 15:00 - 17:00 (vanaf 6 jaar en volwassenen)
Gratis

De gelaagde stad: 10:00-15:00 (vanaf 12 jaar en volwassenen)

Sta locatievoorzieningen toe: 10:00-18:00 (vanaf 12 jaar en volwassenen)

Reservatie is voor elke workshop verplicht. Meer info en tickets op festivalvandearchitectuur.be

Doe-boekje op kindermaat

Onder het motto ‘Wat kinderen zelf beleven, onthouden ze beter’ creëerde het Vlaams Architectuurinstituut speciaal voor de Dag van de architectuur een leuk doe-boekje. Want wat is architectuur nu eigenlijk? Is het alleen een gebouw of gaat het ook over de bomen die er rond staan? Trek op ontdekking, voer de opdrachten uit en word een echte specialist! Op het einde kruip je zelf achter de tekentafel en ontwerp je je eigen droomstad.
Met doe-, denk- en kijkspelletjes voor kinderen, alleen, in familieverband of met vrienden nodigen we ook gezinnen uit om architectuur te ontdekken.

Je vindt een gratis exemplaar bij elke locatie die deelneemt aan de Dag van de architectuur. Of neem contact op met het Vlaams Architectuurinstituut en vraag naar je doe-boekje. De opdrachten zijn geschikt voor kinderen van de lagere school.

Foto: Dries Luyten

Weerklanken

Ontdek hoe architectuur en klank elkaar ontmoeten en inspireren tijdens het Festival van de architectuur.

Raakvlakken

Lezingenreeks

Waar eindigt een ontwerp en wanneer wordt een gebouw kunst? Is architectuur meer dan alleen bouwen, en hoe kan ze bijdragen aan haar omgeving? En waarom is het soms beter om net niet te bouwen? We treden buiten de grenzen en brengen architecten, kunstenaars en wetenschappers met elkaar in gesprek over een onderwerp dat hen bindt. In de lezingenreeks Raakvlakken onderzoeken we hoe architectuur raakt.

Gebouwen met een eigen intelligentie

Op maandag **11 september** knopen we het gesprek aan met het verleden en vragen we de Londense architect William Mann (Witherford Watson Mann architects, onder meer bekend van de restauratie van Whitechapel Art Gallery) naar zijn visie op erfgoed.

Komen en gaan

Niet zozeer de bevolkingstoename als wel de meerwaarde van een culturele mix vormt op dinsdag **12 september** het uitgangspunt voor de discussie. Hoe beïnvloedt de verplaatsing van mensen immers de architectuur en bij uitbreiding de urbanisatie? Anne-Julchen Bernhardt (RWTH Aachen University) deelt haar ervaring over architectuur, urbanisatie en migratie.

De kunst van het bouwen

De creaties van Olivier Goethals bevatten een uitgekiende omgang met de fysieke en sociale context waarin ze tot stand komen. Op woensdag **13 september** gaat de architect in gesprek met Moritz Küng (onafhankelijk curator, onder andere voor de Architectuurbiënnale Venetië 2008) en Michiel Vandevelde (kunstenaar en artistiek team Kunsthal Extra City) over de grijze zone tussen architectuur en kunst.

Sprong over de Schelde

De ideeënwedstrijd rond Linkeroever vormt de aanleiding voor de avondlezing op donderdag **14 september**. Een organisatie van het Vlaams Architectuurinstituut in samenwerking met Team Stadsbouwmeester Antwerpen.

Ontdek meer op pagina 16

Werf! : Foto's uit het architectuurarchief

De lezing op vrijdag **15 september** is het werk van partnerorganisatie Centrum Vlaamse Architectuurarchieven naar aanleiding van haar tentoonstelling Werf! in de Permekebibliotheek in Antwerpen.

Ontdek meer op pagina 17

ma 11 ↓ vr 15
Raakvlakken
ANTWERPEN - HOREN
20:00 - 22:00
Meer info over prijs en tickets op festivalvandearchitectuur.be

Het Raadsel van de Sfinks

Het Raadsel van de Sfinks is de eerste spectrale compositie van Luc Brewaeys, één van de beste hedendaagse componisten. De compositie uit 1983 vormt een echt sleutelwerk in de Vlaamse en Belgische muziek. Het werd ontworpen als een score op een documentaire van regisseur Jef Cornelis over de belangrijke Luikse architect Charles Vandenhove. Die integreerde moderne, functionalistische ideeën respectvol in het historische weefsel van oude steden, bijvoorbeeld met de uitbreiding van de Koninklijke muntschouwburg in Brussel. De score voor kwintet wordt live gebracht met de documentaire door HERMESensemble en E-XXI (Koninklijk Conservatorium Antwerpen) onder leiding van Frank Agsteribbe.

vr 15 ↓ za 16
Het raadsel van de Sfinks
ANTWERPEN - HOREN
21:00 - 22:00 | Gratis
Reservatie verplicht. Meer info en tickets via festivalvandearchitectuur.be of desingel.be
deSingel Internationale Kunstcampus
Desguinlei 25
2018 Antwerpen

Autobahn Utopia op het dak van deSingel

Op zaterdag 9 september brengt One Trick Pony, het gloednieuwe muziektheatergezelschap van Liesa Van der Aa, voor de eerste keer *Autobahn Utopia* op het dak van deSingel. Voor deze voorstelling liet ze zich inspireren door de klank van de autobanen rond een stad.
Deze voorstelling is een productie van deSingel.

za 09
Autohbahn Utopia op het dak van deSingel
ANTWERPEN - HOREN
20:00 | Prijs: € 18 (basis), € 8 (-19 jaar)
Meer info en tickets via festivalvandearchitectuur.be of desingel.be
deSingel Internationale Kunstcampus
Desguinlei 25
2018 Antwerpen

zo 17
Klassiek en architectuur
ANTWERPEN - HOREN
15:00: inleiding architect Stéphane Beel
16:00: concert ensemble deCompagnie
Prijs: €18
Meer info en tickets via festivalvandearchitectuur.be of desingel.be
deSingel Internationale Kunstcampus
Desguinlei 25
2018 Antwerpen

Klassiek en architectuur

Klassiek en architectuur brengt je de hoogtepunten uit de klassieke muziek van de laatste vijftig jaar te midden van architecturaal bekroonde sites. De vierdelige reeks opent op z**ondag 17 september** tijdens het slotfeest van het Festival van de architectuur in deSingel van architect Stéphane Beel. Na de introductie door deze architect van het nieuwe gedeelte van de Internationale Kunstcampus, buigt het ensemble deCompagnie van Mathias Coppens zich over hedendaagse klassieke werken van Vlaamse componisten, gekozen en ingeleid door componist Wim Henderickx.
Met het project 'Klassiek en architectuur' creëert Orfeoproducties een kruisbestuiving tussen kunstenaars uit beide disciplines. De daaropvolgende zondagen verhuist het orkest naar andere architecturaal gelauwerde locaties. Anders dan de meeste producenten gaat dit ensemble bij een nieuw project telkens op zoek naar een originele en unieke locatie.

- 24 september 2017: Crematorium Hofheide (Holsbeek) – Goeyvaerts strijktrio met inleiding door de architecten Coussée en Goris en rondleiding om 15 uur. Concert door het Goeyvaerts strijktrio om 16 uur.
- 1 oktober 2017: Kasteel Ommerstein – Rotem (Dilsen-Stokkem) – Quatuor Tana (architect Vittorio Simoni).
- 7 oktober 2017: nieuwe Havenhuis (Antwerpen) – Kamerkoor Aquarius (Zaha Hadid Architects – Londen)

Foto: Filip Van Roe

Klara live

Klara trapt het Festival van de architectuur af met een live-uitzending in deSingel, op vrijdag 8 september tussen 17 en 19u. Olav Grondelaers maakt samen met zijn gasten je wegwijs in het programma.

Heb je zin om deze uitzending bij te wonen? Ga dan vanaf woensdag 30 augustus naar Klara.be en maak kans op een duoticket. De wedstrijd loopt tot en met vrijdagavond 1 september om middernacht. Winnaars worden persoonlijk verwittigd.

Foto: Julie Guiches

(Y)earning public space

DOOR BERT DE BACKER

Met de tijdelijke levende steunstructuur 'The Arch' toont ConstructLab deze zomer in Genk hoe een collectief met een gericht project veel kan bereiken.

Het is aan ons.
Alles zit mee.
Verwardheid in de politiek.
Wantrouwen in het financiële stelsel.
Een bevolkingsgroei die verder uit de klauwen loopt.
Mayonaise die blijkbaar van hetzelfde bedrijf komt als mijn deo.
Kortom, een goed moment om veel te verwezenlijken tussen de mazen van het net.
Een net dat toch te druk bezig is met zichzelf constant weer aan elkaar te rijgen.
Waar vinden we nog vrijheid, bestaat die überhaupt nog?
Het web, ooit Het Beloofde Land Van Vrijheid, een plek zonder hiërarchie of regels, wordt nu ook aan banden gelegd. Alles kwantificeerbaar, controleerbaar én beïnvloedbaar. Als invloeden en vervorming op het virtuele terrein niet altijd even makkelijk zichtbaar zijn, vinden we die dan wel terug in onze fysieke leefwereld?
Laten we opnieuw de stad in trekken. Die plek van iedereen, de publieke ruimte, de stoep naast de Aldi.
Ook daar blijft alles in constante verandering: de stoep geprivatiseerd voor huurfietsen; parken en monumenten afgebakend met controles tegen terrorisme; lege luxeflats in het midden van onze bruisende steden dienen als spaarpotjes voor grootverdieners.
Het is ons niet altijd even duidelijk wat dit op korte en lange termijn betekent voor de stad. Het besef dat we zelf het heft in handen moeten nemen, is er wel.

Platform

Er zijn fantastische voorbeelden van lokale platformen die veel zelf realiseren zonder daarvoor deel te moeten uitmaken van een groot gefundeerd netwerk. Toestand in Brussel, dat al jaren nieuw leven blaast in vergeten ruimtes in de stad. Pool Is Cool, een Brussels platform dat ijvert voor publieke openluchtzwembaden want momenteel zijn die er niet. Ook zij zijn een bottom-up organisatie, die vanuit onderzoek en sensibilisering de stad wil aanzetten tot actie.
Of 019, van origine een Gentse vriendengroep met een passie voor muziek en grafisme en een grote do-it-yourself-mentaliteit. Zonder extra middelen maakte het collectief een oud industriepand, geschonken door de Stad Gent en projectontwikkelaar sogent, geschikt voor optredens, performances, repetitielokalen, zeefdrukateliers, residenten, boekenmarkten en filmvoorstellingen: een generator voor de buurt en het collectief. Carte blanche krijgen ze voor het *Museum Of Moving Practice*, omdat men daar gelukkig beseft dat dergelijke samenwerkingen idealiter tot stand komen bij totale vrijheid en vertrouwen. Bij het collectief 019 is iedereen welkom om te participeren. Niks moet, maar alles mag. Alles kan. Het was een geschenk om hier deel van te mogen uitmaken, een fijne introductie in het bereik van het collectief denken, ontwerpen en bouwen.

Maanlandschap

Een interessant voorbeeld van hoe een collectief met een gericht project veel kan bereiken, is deze zomer te bezichtigen in Genk. Daar richtten we met ConstructLab de tijdelijke levende steunstructuur 'The Arch' op.
In het maanlandschap van een oude koolmijnsite in Genk werd, op vraag van de stad om de site leefbaarder te maken, een houten boogstructuur ontworpen. Een kolfje naar de hand van ConstructLab. Het collectief bouwt tijdelijke en permanente structuren in de openbare ruimte. De ontwerpers zijn daarbij tegelijkertijd ook de bouwers. Dat zorgt voor interessante wisselwerkingen op de werf, tussen de concept- en bouwfase, en biedt mogelijkheden om flexibel te blijven en van koers te veranderen!
Zoals bouwers in de middeleeuwen tijdens de constructie samenleefden in een gemeenschappelijke werfkeet (vaak middenin het bouwwerk), willen we een ruimte creëren waar we de hele zomer lang samen met de buurt kunnen onderzoeken en experimenteren. Het is een zoektocht naar een nieuwe identiteit voor een plek die lang levenloos was, met enkel ruïnes van het mijnverleden. We geloven dat het bedenken en ontwerpen van een nieuwe ruimte niet kan gebeuren achter gesloten deuren, waarbij de nieuwe aantrekking enkel zou kunnen komen van een finaal gebouw. Integendeel: het is beter delen van het proces openlijk laten gebeuren, samen met de burgers, in de context zelf.

Foto: Bert De Backer

Een mal voor het leven

De steunstructuur die we collectief opbouwen is een mal voor het fysieke leven op de site: theatervoorstellingen, een ontmoetingsplaats, optredens, workshops rond recuperatie van materialen, filmvoorstellingen… Het is ook letterlijk een mal voor een volgend bouwwerk, dat tijdens de zomer wordt onderzocht, ontworpen en opgestart. Ondertussen zijn er al veel contacten gelegd met bewoners van Genk. Iedereen heeft een visie of expertise, enthousiast om te kunnen bijdragen aan een nieuw project in zijn 'achtertuin'. We maken een nieuw bouwmateriaal van plasticafval uit de buurt en recyclagecentra. Dit gaat telkens gepaard met workshops zodat het verhaal duidelijk te volgen valt. Met het bouwmateriaal overbruggen we aan het einde van de zomer een stuk van de boog, een 'poort' die we ontwerpen samen met een grote groep participanten die we aantrekken met een open oproep. Er gebeurt veel in korte tijd: we maken de plek weer bekend bij de inwoners, kondigen de transitie aan naar een toekomst voor deze plaats en we verenigen burgers en organisaties buiten hun habitat. Een hele mondvol, wanneer je bedenkt dat het bouwproces alleen algauw een jaar kan innemen. Wij deden het in drie weken.
Het is fantastisch om te zien hoe we met een kleine groep mensen een ontwerp voorstelden om het daarna zelf op te bouwen, met een budget dat volledig besteed wordt aan het activeren van de plaats. Met dank aan de Stad Genk om zoiets mogelijk te maken!

Smaakt naar meer

Het geeft hoop en inspiratie voor meer soortgelijke initiatieven, binnen en buiten de stad, om openbare ruimte terug te eisen én te gebruiken. Nu is het aan gevestigde instellingen en de overheid om deze creativiteit verder te faciliteren en waar nodig van middelen te voorzien. De *return* ten opzichte van de *input* is immers vaak gigantisch. Eenmaal we de smaak te pakken hebben en het verlangen groeit, volgt de rest:. We zijn met genoeg. Nu enkel nog een *off-the-grid* mini-economie starten, mayonaise leren maken, en die deo dan misschien toch achterwege laten.

Lees het volledige blogbericht en andere opiniestukken online op onze Gazet.
Surf naar festivalvandearchitectuur.be

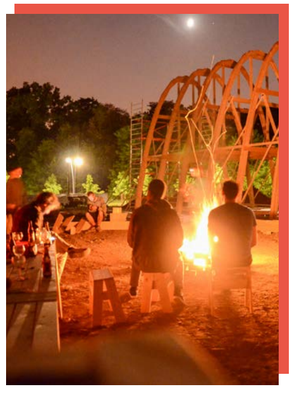

Foto: Bert De Backer

Auteur:
Bert De Backer
Bert De Backer (architect/project-coördinator) studeerde architectuur aan Sint-Lucas Gent. Momenteel werkt hij bij ConstructLab (Berlijn) aan de projecten The Arch (Genk) en Mont Réel (Montreal) als architect/projectcoördinator.

The Arch tijdens het Festival van de architectuur
Je kan The Arch tijdens de hele zomer bezoeken. In het weekend van 15 september sluit ConstructLab het project af met de grote opening van het Thor Park en wordt de houten steunstructuur ontmanteld waarna enkel de plastic boog overblijft.

za 12/6 ↓ za 15/9 **The Arch Genk**
LIMBURG - DOEN
Doorlopend te bezoeken | Gratis
Meer info via festivalvandearchitectuur.be
The Arch - Zomerwerf
Thor Park
3600 Genk

Urban safari

Architectuurwandelingen met Expeditie De Stad

Expeditie De Stad, het vroegere Antwerpen Averechts, organiseert stadsverkenningen in Antwerpen over architectuur, stadsontwikkeling en diversiteit voor kinderen en volwassenen. Tijdens het Festival van de architectuur heb je keuze uit een hele rist wandelingen.

za 09 **Tien gebouwen vertellen**
10:00 - 12:00
We bekijken 10 gebouwen uit zeer verschillende periodes: ontwerp, tijdsgeest van de bouwperiode, ruimtelijke en maatschappelijke context, structuur en bouwstijl. Klassiekers zoals de Boerentoren, het Centraal Station, het stadhuis en de kathedraal passeren de revue, samen met enkele meer controversiële gebouwen zoals de Antwerp Tower en het paviljoen van Stéphane Beel voor het Rubenshuis.

za 09 + za 16 **ARCHI-kids**
09/09: 14:00 - 16:30
16/09: 14:00 - 16:30
Kijken naar, nadenken en dromen over architectuur en zelf (op papier) aan de slag gaan: dat is wat we doen tijdens ARCHI-kids. Het Antwerpse Eilandje biedt een fantastische staalkaart van nieuwbouw, vernieuwbouw en restauratie. Onze gids laat de jongeren stilstaan bij de meest uiteenlopende gebouwen. Geschikt voor jongeren van 11 tot 14 jaar.

di 12 **Dam**
18:30 - 20:00
Deze wijk is ook voor vele Antwerpenaren onbekend gebied. Dit zal in de nabije toekomst gegarandeerd veranderen door de grote projecten die hier al gerealiseerd zijn of op stapel staan: een fietsersbrug over het kanaal, een nieuwe school, een nieuw ziekenhuis, de IJzerlaan, wonen, werken en ontspannen aan het Noordschippersdok en Lobroekdok en het Slachthuis. Wij bieden je een blik op de toekomst!

wo 13 **Ontwapend wonen in het Groen Kwartier**
18:30 - 20:00
In het voormalige Militair Hospitaal vlakbij Berchem-station kun je tegenwoordig wonen in een ziekenhuispaviljoen of wasserij of in één van de vele nieuwbouwappartementen, stadswoningen, sociale huur- en koopwoningen en lofts. De openbare ruimte wordt aangelegd als parktuin voor de wijde buurt, de auto's verdwijnen ondergronds. Het Militair Hospitaal Antwerpen vormt een schakel tussen de Posthofwijk en de Zurenborgwijk en maakt de gesloten site weer open voor de buurt.

do 14 **Zuid in beweging**
18:30 - 20:00
De renovatie van het voormalige goederenstation en de bouw van het nieuwe Justitiepaleis vormden een eerste impuls voor herontwikkeling van het gebied tussen het Zuid en het Kiel. De stad Antwerpen wil hier een duurzaam woon- en werkgebied realiseren, gespreid over een periode van 15 jaar. Studio Associato Secchi-Viganò ambieert met haar masterplan een gemengde wijk: een combinatie van woningen, winkels, horeca, openbare voorzieningen, groen en kantoren. De publieke ruimte en het park worden ontworpen door Bureau Bas Smets.

vr 15 **Met zicht op 't Stad (fietstocht)**
18:30 -20:30
Gedurende meer dan dertig jaar stond de ontwikkeling van hoogbouw in talrijke Europese steden op een laag pitje. Hoogbouw werd immers veelal geassocieerd met controversiële voorbeelden uit de laat-modernistische stadsontwikkeling van de jaren 1960-1970. Vandaag is het tij gekeerd en wordt hoogbouw opnieuw gezien als deel van de hedendaagse stadsontwikkelingspraktijk. Ook in Antwerpen is er opnieuw vraag naar wonen en werken in hoogbouw. We nemen je mee naar de bovenste verdieping van enkele torens uit het verleden voor een zicht op 't Stad en laten u de mogelijkheden ontdekken voor hoogbouw in de toekomst.

za 16 **Renaat Braem op het Kiel**
10:30 - 12:00
In 1949 kreeg Renaat Braem een bouwopdracht voor 800 sociale woningen op het Kiel. Voor het eerst kreeg hij de kans om op grote schaal de ideeën van het vooruitstrevende architectenplatform CIAM in de praktijk om te zetten. Hij koppelde functionaliteit aan esthetiek en hechtte veel belang aan licht, lucht, ruimte. Tijdens deze wandeling bezoeken we ook een modelappartement, waarbij je het gevoel krijgt getransporteerd te worden naar 60 jaar geleden.

zo 17 **deSingel**
10:30 - 12:00
De rondleiding biedt je een verhelderende inkijk voor en achter de schermen van het kunstencentrum deSingel, terwijl u ook heel wat aan de weet komt over het denken en werken van twee architectuuriconen, Leon Stynen en Stéphane Beel.

Foto: Zena Van den Block

za 09 ↓ zo 17 **Architectuurwandelingen met Expeditie De Stad**
ANTWERPEN - ZIEN
tickets: €10
Verdere info en inschrijvingen per rondleiding via expeditiedestad.be of info@expeditiedestad.be
T 03|338 39 39 (ma - di – do – vr van 10:00 - 16:00)

Op stap met Archixplore

Beton in het Noorden
Ontdek op architectuurwandeling met **Archixplore** welke kleine en grotere impact stadsontwikkeling op een buurt kan hebben. Zo vertelt Natacha Van de Peer, ingenieur-architect en bezielster, je in de rondleiding 'Beton in het Noorden' over de architectuurgeschiedenis en stadsvernieuwing aan Het Eilandje. Het oude havenkwartier veranderde de afgelopen jaren in een bruisende wijk, die haar oorsprong niet verloochent. De wandeling leidt je langs de kade en grote open ruimten. De buurt krijgt immers haar naam door alle dokken, de Schelde en havenactiviteiten, die het stadsdeel omsluiten. Naast oude havenkranen torent er vandaag moderne hoogbouw.
En nieuwe *landmarks*, zoals het Museum aan de Stroom (MAS) en het Havenhuis, herteken-den de skyline van de stad voorgoed.

Werfbezoek provinciehuis
Na de afbraak van het verouderde provinciehuis aan de Koningin Elisabethlei bouwt de Provincie Antwerpen aan een nieuwe thuis: een congresgebouw, gecombineerd met een kantoorgedeelte als torengebouw.
Het wordt een 'open huis' met een uitnodigend gelijkvloers, omringd door een publiek park. Een bezoek rondom en in de ruwbouw is nu mogelijk.

wo 13 ↓ do 14 **Architectuurrondleidingen met Archixplore**
ANTWERPEN - ZIEN
Beton in het noorden:
13/09: 14:00 – 16:00
14/09: 14:00 – 16:00

Werfbezoek provinciehuis:
14/09: 10:00 – 12:00

Prijs: 12 euro
Meer informatie en tickets via www.archixplore.com of festivalvandearchitectuur.be

Praktische informatie en FAQ

Wil je graag tickets bestellen?
Losse tickets boeken voor een specifieke workshop, voorstelling, lezing of expo? Surf naar festivalvandearchitectuur.be of desingel.be (voor activiteiten die plaatsvinden in deSingel) en klik op de ticketlink op de activiteitenpagina binnen het programma.

Wat is een Passe Partout?
Je kunt ook opteren voor de voordelige Festival Passe Partout waarmee je gratis tickets kunt bestellen voor alle festivalactiviteiten die in deSingel plaatsvinden tussen 8 en 17 september.

Opgelet: Na aankoop van de Passe Partout op naam dien je dus nog te reserveren voor elke festivalactiviteit afzonderlijk (één ticket per activiteit per Passe Partout). Je ontvangt hiervoor een e-mail met een overzicht van alle festivalactiviteiten in deSingel.
Per e-mailretour geef je vervolgens je keuze door. Nadien ontvang je je e-tickets voor de opgegeven activiteiten.
Het aantal plaatsen per festivalactiviteit is beperkt. Gelieve ten laatste 7 dagen vóór aanvang van een activiteit te reserveren.

Prijzen Passe Partout:
Basis: 45 euro (volwassenen)
Reductie: 30 euro (studenten)
Koop hier je Passe Partout op festivalvandearchitectuur.be of via desingel.be

Moet ik voor elke activiteit reserveren?
Voor sommige – ook gratis – activiteiten dien je te reserveren om zeker te zijn van een plaats. Dit staat telkens duidelijk vermeld bij de praktische informatie online, waar je wordt doorverwezen naar de juiste pagina of partnerwebsite. Ook met een Passe Partout dien je je ticket steeds op voorhand te bestellen.

Waar moet ik zijn voor het Festival van de architectuur?
Gaststad voor de eerste editie van Festival van de architectuur is Antwerpen, met deSingel als epicentrum. Op zondag 10 september openen we over heel Vlaanderen en Brussel de deuren van opmerkelijke gebouwen en bijzondere ontwerpbureaus.
deSingel Internationale Kunstcampus, Desguinlei 25, 2018 Antwerpen.
Meer info over bereikbaarheid en toegankelijkheid van de campus vind je op desingel.be
Andere locaties: een online kaart met routebeschrijving naar de juiste locatie vind je op de desbetreffende activiteitenpagina op festivalvandearchitectuur.be

Nog vragen?
Meer informatie nodig?
→ Surf naar www.festivalvandearchitectuur.be (zowel op je computer als op je smartphone of tablet te bekijken) en schrijf in je voor onze nieuwsbrief
→ Mail naar info@festivalvandearchitectuur.be
Wij zijn sociaal! Volg ons op:
→ Facebook via @festivalvandearchitectuur
→ Instagram via festivalvandearchitectuur
→ Pinterest via festivalarchitectuur
→ Twitter via @architectuurVAI
→ Je kan ook altijd terecht bij het Vlaams Architectuurinstituut in
deSingel Internationale Kunstcampus
Jan Van Rijswijcklaan 155
2018 Antwerpen

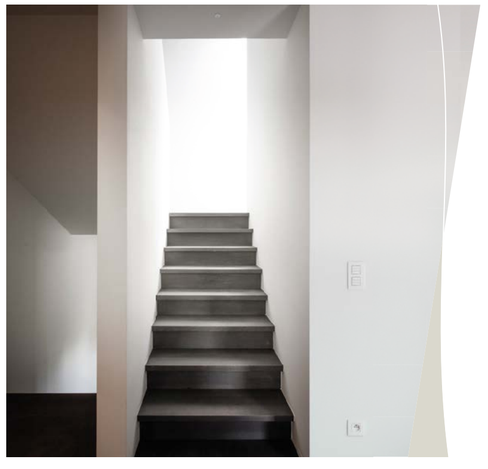

Festival van de architectuur
08/17 SEPTEMBER 2017

Omdat architectuur topkwaliteit verdient

Gebouwen worden ontworpen voor iedereen die erin leeft of werkt. En daar komt behoorlijk wat creativiteit aan te pas. Bij Niko stellen we ons elke dag de vraag hoe we die gebouwen beter kunnen laten werken. Door minder energie te verbruiken, lichtcomfort en veiligheid te verhogen en door alle toepassingen naadloos te laten samenwerken. Want Niko, dat is topkwaliteit in een tijdloos design dat zich perfect integreert in elke ontwerpstijl.

Je gebouw werkt beter met de slimme oplossingen van Niko.

www.niko.eu

niko Illuminating ideas.
PA-817.01

BOLD

Architectural lighting at the festival

www.supermodular.com

MODULAR
LIGHTING —
INSTRUMENTS

Festival van de architectuur
08 / 17 SEPTEMBER 2017